

INVEST

VREDE

jaar
verslag
2016

vfonds

investeert in

investeert in

VREDE

Colofon

Eindredactie

Jolanda Rubens

Tekst

Team vfonds

Interviews door Joep van Zijl en Arnold Vonk (De Nieuwsmakers)

Productie

Marcel van Dijk | btz vorm en regie

Foto's en beeld

Gesteunde projecten. Foto's Raad van Bestuur en directeur: Gerben Pul

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
2017: Meer bereiken met elkaar.....	4
‘Het helpt als er iemand luistert die anders is dan een reguliere psycholoog of hulpverlener’ Patrick van Meenen en Sander Schelberg over waardering voor veteranen en geüniformeerden.....	12
Projectoverzicht Erkenning en Waardering.....	16
‘We hebben iets neergezet tijdens de Vierdaagse waar we nog lang op kunnen voortbouwen’ Victoria van Krieken en Bram Brinkman houden de herinnering aan de opmars van de geallieerden in stand.....	18
Projectoverzicht Herinneren, Herdenken en Vieren.....	22
‘Het is heel goed om naar inspirerende initiatieven te kijken’ Yoeri Albrecht en Renske Steenbergen over vrede en vrijheid met lokale gemeenten.....	24
Projectoverzicht Vrede, Democratie en Rechtsstaat.....	28
Loterijen.....	30
Financieel beleid.....	32
Jaarrekening 2016.....	36
Analyse verschillen tussen begroting en realisatie.....	36
Balans per 31 december 2016.....	37
Staat van baten en lasten over 2016.....	38
Kasstroomoverzicht.....	39
Toelichting op de balans per 31 december 2016.....	40
Toelichting op de staat van baten en lasten 2016.....	45
Staat van baten en lasten over 2016 na lastenverdeling.....	50
Lastenverdeling.....	52
Verantwoordingsverklaring.....	54
Controleverklaring.....	56

investeert in

VREDE

Luitenant-generaal b.d. Ted Meines (25 september 1921 - 24 december 2016).
Hij was voor velen het gezicht van de Nederlandse Veteranen en de zorg en erkenning die zij verdienen.
Zijn inspiratie en bevlogenheid zal voortleven in Ted Meines Fonds: www.tedmeinesfonds.nl.

Voorwoord

Een weerkerend jaarverslag als “pas-op-de-plaats”; een moment van bezinning. Verantwoord deelnemen aan het (maatschappelijk) verkeer houdt ook in dat je met enige regelmaat een blik werpt in je achteruitkijkspiegel. Wat hadden wij ook al weer gepland te doen, wat hebben wij daarvan volbracht, hebben wij dat goed gedaan en ... hebben wij de juiste dingen gedaan? Daartoe dient dit jaarverslag en de bijbehorende jaarrekening.

Allereerst willen wij daarmee onszelf de maat nemen. Dat is alleen niet genoeg, want het vfonds bestaat immers niet voor zichzelf. Daar zit ook een element in van verantwoording afleggen aan onze omgeving, aan onze stakeholders, waaronder wij nadrukkelijk ook onze subsidiënten rekenen. Wij zijn oprecht geïnteresseerd in uw oordeel en natuurlijk naar de daaraan ten grondslag liggende argumenten. Graag gaan wij de dialoog met u aan.

In 2016 hebben wij ons meerjarenbeleidsplan 2016-2020 vastgesteld. In de discussies op weg daarheen kwamen wij tot de slotsom dat ons jongste taakveld III (vrede, vrijheid, democratie en [internationale] rechtsorde) ten diepste onze ultieme doelstelling is. Immers, een hypothetische, ideale wereld kent geen oorlog of gewapende conflicten, geen PTSS bij veteranen, laat staan gesneuvelde veteranen op een Ereveld ... maar is een wereld waarin iedereen leeft in een rechtvaardige, vreedzaam en democratisch functionerende maatschappij en in staat is om naar vermogen daaraan bij te dragen en dus niet wordt uitgesloten. En wij gunnen dat ook anderen buiten Nederland en Europa.

Daarom is het wonderlijk dat wij in Nederland ogenschijnlijk zo nonchalant omgaan met begrippen als vrede, vrijheid, democratie en (internationale) rechtsorde. De wereld door de eeuwen heen leert ons dat deze kernbegrippen niet vanzelfsprekend zijn. Het aanwakkeren van de bewustwording van die notie staat daarom bij het vfonds hoog in het vaandel. Dat moet in onze subsidies en activiteiten beter tot uitdrukking komen.

Tot slot, het past mij om hier Ton Heerts te bedanken voor zijn visie, bewonderenswaardige scherpzinnigheid, enthousiasme, tomeloze inzet en vriendschap die hij eerst als directeur, later als directeur/bestuurder, het vfonds de afgelopen zes jaar heeft geboden. Hij heeft onze verwachting voor meer dan 100 % waargemaakt. Daarmee heeft hij samen met de medewerkers van het bureau het vfonds in zijn volgende fase van professionele ontwikkeling gebracht.

Ton Heerts blijft voornamelijk aan boord als secretaris van de Raad van Bestuur. Michiel van Hattem heeft zijn plek als directeur inmiddels bezet. Van harte heten wij hem hier welkom en stellen hem aan U voor. Wij zijn ervan overtuigd dat hij in het hier en nu van het fonds de juiste man op de juiste plaats zal blijken te zijn.

Namens het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg

Mr. Robert S. Croll
Voorzitter Raad van Bestuur

2017: Meer bereiken met elkaar

Geld slimmer inzetten en impact vergroten door meer samenwerking

Eind 2016 is met het aantreden van Michiel van Hattem een nieuwe directeur aangesteld, waarmee het vfonds gedurende de nieuwe beleidsperiode richting 2020 nog meer impact wil bereiken door verdere samenwerking binnen de werkvelden. Samen met Voorzitter Raad van Bestuur Robert Croll geeft hij een toelichting op de plannen voor 2017.

Toekomstbestendig normvermogen

Om financieel stabiel en toekomstbestendig te zijn en te blijven, hanteert het vfonds in 2016 een normvermogen. In de jaren ervoor moest het vfonds haar eigen vermogen aanspreken, omdat er meer geld aan de subsidiedoelstellingen werd uitgegeven dan dat er aan loterijgelden binnenkwam. Dat had in 2014 en 2015 een duidelijk aantoonbare reden; de flinke investeringen die het vfonds toen deed waren grotendeels terug te voeren op extra subsidierondes vanwege '70 jaar Operation Market Garden' en '70 jaar Bevrijding'. Ook in 2016 waren de loterij-bijdragen (10,3 miljoen exclusief geormerkt werven BankGiro Loterij (BGL) lager dan de (bruto) subsidietoekenningen (11,8 miljoen). "We hebben met name door de positieve resultaten uit de geormerkte BGL-lotenacties, de vrijgevallen projecten en het rendement uit het belegd vermogen een positief saldo behaald in 2016. Hierdoor hebben we een deel van het positieve saldo voor toekomstige ontwikkelingen kunnen reserveren als bestemmingsreserve binnen het vermogen. Het vermogen komt hiermee niet onder het normvermogen", zegt directeur Michiel van Hattem.

De trend van voorgaande jaren om incidenteel bewust meer uit te geven dan er binnenkomt is volgens de directeur op de lange termijn niet vast te houden. Meer bereiken met elkaar is daarom het adagium voor de toekomst, legt Van Hattem uit. "We willen meer en beter samenwerken om zo meer te bereiken."

INKOMSTEN

Inkomsten loterijen

De inkomsten uit de Nationale Postcode Loterij (NPL) zijn in 2016 met ruim honderdduizend euro toegenomen ten opzichte van 2015. In 2016 is deze verder gestegen naar ruim € 9,9 miljoen. Ook de bijdrage van de geormerkte loten van de BGL is toegenomen naar 2,1 miljoen. In 2017 krijgen ook andere loterijen die het maatschappelijk belang centraal stellen de ruimte. De verwachting is dat er nieuwe kansspelvergunningen worden afgegeven, wat nadelige gevolgen kan hebben voor de inkomsten van de NPL en en BGL en daarmee dus ook het vfonds. De bijdrage van de Nederlandse Loterij (fusie Staatsloterij met De Lotto) is in 2016 met circa € 320.000,- stabiel.

Inkomsten derden

Gelet op de mogelijke afname van loterij-inkomsten, heeft het vfonds grondig onderzoek gedaan naar het beter aanboren van de zogenaamde derde geldstroom. Deze geldstroom omvat de inkomsten uit erfenissen, nalatenschappen, legaten en giften.

Een voorbeeld hiervan is het Ted Meines Fonds. Generaal van de Veteranen Ted Meines overleed in december 2016

na een levenslange inzet voor de erkenning en waardering van veteranen. Zijn grote wens was het realiseren van een Nationale Veteranenbegraafplaats. In 2015 heeft het vfonds al samen met Meines een fonds op zijn naam opgericht. De bijdragen aan het Ted Meines Fonds komen ten goede aan de realisatie en onderhoud van een Nationale Veteranenbegraafplaats in Loenen.

“Het tragische feit dat de heer Meines is overleden, heeft voor veel aandacht gezorgd voor dit fonds en voor de financiering van de Veteranenbegraafplaats”, zegt Van Hattem. “We hopen in 2017 voldoende financiële bijdragen via het Ted Meines Fonds bij elkaar te krijgen. Dit is een goed voorbeeld van een fonds waarmee we iets ondersteunen en mogelijk maken”, aldus de directeur.

Fondsen op naam voor politie en brandweer

De achterban van het vfonds is inmiddels uitgebreid naar ‘blauw’ en ‘rood’. Zo is er de stichting Waardering en Erkenning Politie (WEP), mogelijk gemaakt door het vfonds, met inmiddels ook een fonds op naam. Dit is het Mike Hoekendijkfonds, genoemd naar de auteur van een handboek voor opsporingsambtenaren. Met de opbrengsten daarvan wil de naamgever iets terugdoen voor agenten. Het vfonds beheert het fonds en zorgt ervoor dat het geld wordt besteed aan zowel juridisch en inspirerend vakmanschap als aan de bevordering van de maatschappelijke erkenning van politieagenten.

In 2016 is daar de brandweer met de stichting Waardering en Erkenning Brandweer (WEB) bijgekomen. “Bij de brandweer is die erkenning zo mogelijk nog harder

nodig”, zegt Croll. “De politie is één organisatie maar de brandweer bestaat uit verschillende organisaties. Elke gemeente heeft zijn eigen brandweer en je hebt de vrijwillige brandweer. Brandweermensen kunnen ook beschadigd raken door wat ze hebben meegemaakt. Daar kunnen we ook een fonds voor oprichten om ze te ondersteunen vanuit waardering en erkenning. Van Hattem: “Als je je waardering voor de brandweer of politie in geld wil uitdrukken dan kan dat door te doneren aan een fonds. Het vfonds kan zo’n fonds prima beheren; dan weten de mensen dat het geld goed wordt beheerd en besteed omdat we daar heel veel ervaring mee hebben.”

UITGAVEN

Steun aan veel grote en kleinere goede doelen

In 2016 heeft vfonds minder subsidies toegekend dan in 2015, zowel in aantal als in omvang. In 2016 zijn 178 subsidies toegekend ten bedrage van € 11,8 miljoen. Per saldo is € 9,5 miljoen aan subsidiebestedingen verantwoord, door de vrijval van € 1,3 miljoen in 2016 en doordat de subsidies aan WEP en WEB ten laste van de voorziening worden verantwoord. Om een fonds te blijven dat mensen verbindt, is het belangrijk om zowel grote als kleinere subsidieaanvragen zorgvuldig te beoordelen en te toetsen. “Een subsidie van het vfonds is een financiële impuls om uiteindelijk een duurzaam resultaat te krijgen”, zegt Van Hattem. Projecten krijgen in principe niet langer dan drie jaar subsidie. Daarna moeten ze zichzelf kunnen bedruipen. Een voorbeeld is de maand (en de nacht) van de geschiedenis. We kunnen

geen jarenlange subsidielijn volhouden en dat willen we ook niet. Een beperkte subsidieperiode geeft ons de financiële ruimte om ook andere nieuwe veelbelovende initiatieven te omarmen.” Bij een tweede subsidieaanvraag wordt er beoordeeld volgens het principe: snoeien is groeien. “Je ziet een hogere lat bij een tweede aanvraag en dat is ook gezond”, aldus Van Hattem.

“Snoeien geeft uiteindelijk nieuwe rankjes en op die manier levensvatbaarheid”, bevestigt Croll. Projecten hebben natuurlijk altijd een aanloopperiode nodig, maar als die bestendigheid concreet wordt dan zijn wij als vfonds niet meer nodig.”

Metten is weten

Het vfonds wil beter weten en registreren wat de impact is van de subsidies die ze verstrekt. De Nationale Postcode Loterij en andere geldschieters vragen daar ook om. Dat is geen eenvoudige kwestie, zo kaartte oud-directeur Ton Heerts eerder al aan in het jaarverslag van 2015. De aantallen bezoekers van bijvoorbeeld musea, educatieve projecten, Bevrijdingsfestivals en Veteranendag zijn relatief eenvoudig te meten. Maar wat blijft er bij die bezoekers hangen? “Wanneer doe je het goed? Dat is voor het vfonds een ingewikkelde vraag”, zegt voorzitter Robert Croll. “Vooral wanneer je kijkt naar ons taakveld ‘Vrede, democratie en rechtsstaat’. Wanneer doen we het daar goed en hoe meet je dat?”

“Dan moet je kunnen aantonen dat projecten waar je subsidie aan geeft bijdragen aan vrede, democratie en rechtsstaat. Dat er een causaal verband is tussen het bestaan en het handelen van een projectinitiatief en die doelstelling”, legt Croll uit. “Tegelijk moeten we ook geen 50 cent uitgeven om het effect van een euro te meten. Het komt dan aan op wat ze in het onderwijs ‘grote

kwaliteit’ en ‘kleine kwaliteit’ noemen. Bij kleine kwaliteit gaat het om de vraag of je je zaken op orde hebt. Dus als je van het vfonds een subsidie ontvangt dan vragen wij om een degelijke financiële administratie en een voldoende inzichtelijke verantwoording. En tegelijkertijd gaat het om de grote kwaliteit: Waar doen we het voor? In hoeverre draagt een project daaraan bij?”

Meer impact door samenwerking

Bij het selecteren van projecten voor subsidie zal het vfonds ook steeds nadrukkelijker kijken naar het zogenaamde hefboomeffect dat ontstaat bij een goede samenwerking. Van Hattem: “Het effect dat je met een project nastreeft wordt door verschillende organisaties op een andere manier benaderd. Zo wordt het effect vergroot. Met verschillende samenwerkingspartijen bereik je nieuwe doelgroepen en nieuwe projectvormen. De één is heel goed in sociale media, de ander in televisie en weer een ander in toneel. Als je deze krachten kunt bundelen, spreek ik van een hefboom. Dat is ook een efficiencyslag; met dezelfde euro bereik je dan meer.”

De Liberation Route Europe is hier een goed voorbeeld van, legt Van Hattem uit. De Liberation Route Europe is de route die de geallieerden volgden tijdens de bevrijding van Europa. De route loopt van Normandië via Nijmegen en Arnhem over de Zuid-Veluwe richting Berlijn. In 2008 is in Nederland een deel van de Liberation Route Europe zichtbaar gemaakt aan de hand van zogeheten luisterplekken. Tussen Valkenswaard en Elburg geven 82 veldkeien aan waar zich de luisterplekken bevinden. Op die plekken is een hoorspel te beluisteren over de indrukwekkende belevenissen van één of meerdere personen in 1944 en 1945.

“Het vfonds heeft de aanloopkosten gefinancierd voor het Nederlandse deel. Het project heeft zich via de deelname van allerlei andere Europese landen flink uitgebreid. Noordrijn-Westfalen heeft een enorm bedrag gedoneerd en ook de Europese Unie financiert een deel.” “Ze gaan hierbij ook Amerikaanse fondsen betrekken”, zegt Croll. “Zo kunnen ze het ‘battlefield tourism’ vanuit New York en Washington naar Berlijn stimuleren. Amerikanen die willen weten waar hun grootvader heeft gevochten. Zo kunnen al die verschillende monumenten uiteindelijk worden onderhouden met de inkomsten van ‘battlefield tourism’.”

Een ander voorbeeld is het jubileum van het Rode Kruis. In 2017 bestaat zij 150 jaar. “Het Rode Kruis heeft doelstellingen die heel goed aansluiten bij die van ons. Als wij bij hun 150 jarig bestaan een bijdrage kunnen leveren, ontstaat er ook een hefboomeffect”, zegt Van Hattem.

“Kijk bijvoorbeeld naar Serious Request in Apeldoorn in december 2017, waar ook de politieacademie, de marchaussee en een groot ROC zit. Als het Rode Kruis daar een belangrijk evenement van maakt dan kan het vfonds daarbij aansluiten. Zo kun je met dezelfde euro op meerdere werkvelden meer effect bereiken.”

Samen meten

Ook wat betreft het meten van resultaten wil Van Hattem vaker de samenwerking met andere fondsen opzoeken. “We hoeven het wiel niet steeds opnieuw uit te vinden. Zo kun je de best practises delen en kosten besparen. Kijk naar het werkveld ‘Herinneren, herdenken en vieren’. Hier werken we nadrukkelijk samen met anderen binnen het Platform Herinnering Tweede Wereldoorlog.” Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, de Stichting Musea en Herinneringscentra ‘40-‘45, de Oorlogsgravenstichting, De Stichting Liberation Route Europe en het Nationaal Comité 4 en 5 mei hebben in 2016 dat platform opgericht om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend te houden voor toekomstige generaties. Binnen het Platform Herinnering Tweede Wereldoorlog wil het NIOD bijvoorbeeld een effectmeting doen wat betreft het themajaar Verzet in 2018. Dan denk ik: dat willen wij ook en nu doet iemand anders het en kost het geen geld. Dan vraag ik me af: is er op het derde werkveld wellicht iemand die dat ook kan berekenen? En als die er niet is dan kunnen we wellicht een universiteit of de politieacademie verleiden om zo’n onderzoek te doen?”

Verder wil de nieuwe directeur de big data, de cijfers waarover het vfonds al beschikt, beter benutten. “We hebben veel gegevens verzameld maar deze nog niet met elkaar verbonden zodat ze ook leiden tot meer informatie. Via de social media kun je bijvoorbeeld kijken welke thema’s er in de maatschappij spelen. Als er op bepaalde thema’s geen subsidieaanvragen zijn, kunnen we bijvoorbeeld ook een tender uitschrijven en mensen uitnodigen om zelf met ideeën te komen.”

Communicatie

De zichtbaarheid van het vfonds was ook in 2016 belangrijk. Het vfonds is voor het grootste deel van haar middelen afhankelijk van mensen die willen deelnemen aan de Nationale Postcode Loterij, Bankgiro Loterij en de Nederlandse Loterij. Deelnemers aan de loterijen beseffen niet altijd dat een deel van de opbrengst naar het vfonds gaat. We willen dat organisaties weten dat ze bij ons terecht kunnen voor subsidie maar ook dat de bezoekers van de evenementen weten dat vfonds mooie evenementen ondersteunt op het gebied van Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg en dat daarmee het geld van de Goede Doelen Loterijen heel zinvol besteed wordt.

Dit jaar is achter de schermen veel in gang gezet om de communicatie te optimaliseren. Onder andere door de opzet van een nieuwe website die aansluit bij de wensen van deze tijd, die het mogelijk maakt direct te doneren aan het vfonds, en welke voldoet aan alle vereisten rondom backup, recovery en privacy binnen een beveiligde omgeving. Ook zijn de campagnes ‘mede mogelijk gemaakt door’ en ‘de Ode aan de V’ voortgezet. Voor ‘de Ode aan de V’ hebben wij diverse enthousiaste betrokkenen uit onze werkvelden een Ode laten schrijven, welke op de website staan vermeld. Deze campagnes zullen in 2017 verder worden doorontwikkeld.

Zichtbaarheid bij evenementen

Om de naamsbekendheid kracht bij te zetten is het vfonds zichtbaar bij de vele projecten die ondersteund worden. Een voorbeeld is de eigentijdse Virtual Reality tour ‘Sobibor’ bij Nationaal Monument Kamp Vught, welke veel aandacht heeft gekregen in de media. Dit museum werd niet voor niets door 80.000 stemmers verkozen voor de Nationale Museumprijs 2016. Zo hebben alle toegekende projecten communicatierichtlijnen ontvangen waarbij in elk geval het vfonds-logo in de uitingen opgenomen moet worden. Op deze manier komt het vfonds bij vele mensen onder de aandacht.

Het vfonds was dit jaar wederom opvallend zichtbaar bij de bevrijdingsfestivals op 5 mei door het hele land waar de hoge vfonds meetingpoint zuilen voorzien werden van nieuwe banners met een Ode aan de V. Daarnaast was een afvaardiging van het vfonds o.a. aanwezig bij het Unicef kinderrechtenfestival, bij de diverse 4 mei herdenkingen, het 5 mei bevrijdingsconcert op de Amstel, bij de nationale Veteranendag in Den Haag en bij de 100ste Vierdaagse waar wandelen in vrijheid (Walk-

4peace) het aandachtspunt was. Ook stond het vfonds in samenwerking met de Goede Doelen Nederland op de 50+ beurs.

Advertenties vfonds

Maandelijks plaatst het vfonds een advertentie op de achterpagina van de Kareoler, het maandblad voor leden van de BNMO. Hiernaast worden er advertenties geplaatst in Checkpoint, het maandblad voor veteranen. Om de mogelijkheid van donaties, legaten en fondsen op naam onder de aandacht te brengen is geadverteerd in het notariemagazine 'Voor nu en later', in de bijlage 'Nalatenschappen' bij de NCRV-gids, en in de Elsevier.

Het vfonds heeft in 2016 drie nieuwe fondsen opgericht. Het Ted Meinesfonds is genoemd naar de op 24 december 2016 overleden Generaal die zich zijn hele leven heeft ingezet voor erkenning en waardering van Veteranen. Een grote wens van hem was het realiseren van een Nationale Veteranenbegraafplaats. Met het Ted Meines Fonds wordt, in samenwerking met Stichting Nationale Veteranenbegraafplaats Loenen, de oorlogsgravenstichting en het vfonds, een aparte plek gerealiseerd waar veteranen - en desgewenst hun partner - begraven kunnen worden, of bijgezet in een urnenmuur. Een plek die recht doet aan hun inzet en waar nabestaanden en bezoekers in een te realiseren multifunctioneel Herden-

kings- en Educatiecentrum geïnformeerd worden over de inzet van militairen tijdens de Tweede Wereldoorlog en actuele internationale (vredes)missies.

Het Mike Hoekendijk Fonds is genoemd naar de heer Hoekendijk, een oud-politieman, OvJ en schrijver van de 'zakboeken politie' en initiatiefnemer van een nieuwe juridische vakprijs: "de Blauwe Parel". Een prijs die niet alleen erkenning geeft aan de agent met de beste juridische vakkennis maar ook een prijs die politiemensen in de basiseenheden zal stimuleren om de juridische vakkennis bij te houden en te delen met collega's. Met het Mike Hoekendijk Fonds, dat in samenwerking met het vfonds is opgericht, wordt de continuïteit van deze vakprijs ook voor de toekomst bewaakt.

Ook de BNMO Vereniging heeft in 2016 het initiatief genomen voor een fonds op naam bij het vfonds.

Interne organisatie vfonds

De dagelijkse werkzaamheden worden uitgevoerd door een bureau onder leiding van een directeur, die werkt op basis van een directiereglement samen met de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur vergadert in beginsel elke maand. Op de werkzaamheden van de Raad van Bestuur wordt toegezien door een Raad van Toezicht. Deze wordt daarbij ondersteund door een auditcommissie die is samengesteld vanuit de Raad van Toezicht, aangevuld met de controller van het bureau. Het vfonds is aangesloten bij de brancheorganisaties Goede Doelen Nederland en de FIN (Vereniging van Fondsen in Nederland), heeft een ANBI registratie, en is vanuit de Nationale Postcode Loterij en de BankGiro Loterij gehouden aan een jaarlijkse meetpunt-evaluatie. Daarnaast heeft het vfonds vanaf 1 juli 2016 de CBF Erkenning en wordt vfonds gecontroleerd. Dit zijn allemaal instrumenten en richtlijnen om te kunnen bewerkstelligen dat alle bijdragen op een verantwoorde en rechtmatige wijze worden besteed aan de doelstellingen van de stichting.

De Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht hebben beiden steeds een zittingstermijn van drie jaar. De leden van de Raad van Toezicht zitten maximaal drie termijnen en voor de Raad van Bestuur geldt dat zij onbeperkt benoembaar zijn. De Raad van Toezicht komt tenminste vier keer per jaar samen met de Raad van Bestuur bijeen. De Auditcommissie van de Raad van Toezicht komt minstens twee maal per jaar bijeen. Een keer per jaar vergaderen de Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur in een gezamenlijke bijeenkomst over de hoofdlijnen van het beleid en wordt de begroting voor komend jaar vastgesteld.

Raad van Toezicht *

Voorzitter: De heer mr. dr. M.J. Cohen: Bijzonder hoogleraar Thorbeckeleerstoel Universiteit Leiden; Voorzitter Cedris, branchevereniging voor sociale werkgelegenheid; Voorzitter VOICE, Vereniging van Organisaties die Intellectueel eigendom Collectief Exploiteren; Voorzitter Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF; Voorzitter Amsterdams 4-5 mei-comité; Voorzitter Raad van Toezicht Wageningen UR; Vice-voorzitter Politie Onderwijs Raad; Lid Curatorium Leerstoel vfonds Tilburg Law School.

Lid: De heer W.J. Berg: Lid dagelijks bestuur Vakcentrale CNV, Bestuurslid Stichting van de Arbeid, Plaatsvervangend lid SER.

Lid: De heer drs. H.H. Hulshof: Lid Raad van Toezicht Stichting Nationaal Erfgoed Hotel de Wereld (NEW), Lid Raad van Toezicht van de stichting Defensiemusea.

Lid: De heer Vice-admiraal M.J.M. Borsboom: Lid van de Raad van Toezicht van het Scheepvaartmuseum, Eigenaar A3: Admirals Autonomous Advice, Chairman Expertgroup to NATO, Lid wetenschappelijke adviescommissie Corts Foundation, Adviseur Wings for Aid, Lid extra ordinaris Michiel de Ruyter Stichting.

Lid: Mevrouw drs. M. Scharloo: Directeur Teylers Museum, Lid bestuur Museumvereniging, Lid bestuur Museumjaarkaart, Adviseur Mondriaan Fonds.

Lid: De heer mr H.P. van Essen: lid korpsleiding Nationale Politie, Plaatsvervangend korpschef Nationale Politie.

Lid: Mevrouw mr. J. Regeling: Advocaat bij Geelkerken Linskens Advocaten te Leiden, Adviseur van bestuurders van ondernemingen en non-profit organisaties, Raad van Bestuur Stichting Welzijn Bloemendaal.

Raad van Bestuur*

Voorzitter: de heer mr. R.S. Croll, Senior Vice President Rechtbank Gelderland (Arnhem), Voorzitter van het bestuur van het Utrechts Universiteitsfonds, Reserve Kolonel Militair Juridische Dienst Krijgsmacht.

Lid: de heer C.J.M. de Veer Lt-generaal KLU b.d., Vice-voorzitter van de Stichting Pensioenfonds ABP (tot 1 april 2016), Honorary member commonwealth War Graves Commission, Beschermheer Nieuw-Guinea Veteranen, Voorzitter Raad van Toezicht Koninklijke Luchtmacht Historische vlucht.

Secretaris: de heer A.J.M. Heerts, Voorzitter MBO Raad, Voorzitter Stichting Scoren in de Wijk FC Twente, Commissaris FC Twente '65 BV, Commissaris Siers Groep Oldenzaal BV, Lid Raad van Toezicht Cordaid Nederland (vanaf 1/2/17), Vice-voorzitter Samenwerking Beroeps- onderwijs Bedrijfsleven.

* Alleen de relevante nevenfuncties zijn in dit jaarverslag opgenomen.

In 2016 zijn de leden van de Raad van Toezicht onbezoldigd. De vergoeding aan de Raad van Toezicht bedroeg volgens de wettelijk toegestane vrijwilligersvergoeding € 1.200,- (voorzitter) en € 900,- (bestuurslid). De voorzitter en bestuurslid van de Raad van Bestuur ontvingen een vergoeding van respectievelijk € 15.000,- en € 7.500,-. Voor de secretaris was in 2016 geen vergoeding van toepassing aangezien deze functie vervuld werd door de directeur.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van de andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt het vfonds de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht. (zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen van de directeur. De weging van de situatie bij het vfonds vond plaats door de Raad van Bestuur. Dit leidt tot een BSD-score van 430 punten met een maximaal jaarinkomen van € 114.247,- (1 FTE/12 mnd).

Het werkelijke jaarinkomen bedroeg voor A.J.M. Heerts (0,48 FTE/12 mnd): € 62.796,-. Het werkelijke jaarinkomen bedroeg voor M.C.G. van Hattem (0,8 FTE/2 mnd): € 15.471,-. Deze beloningen bleven binnen de regeling.

De hoogte en de samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening nader toegelicht.

Bureau Den Bosch

Directeur: Ton Heerts (tot en met 31 december 2016, hierna continuerend als secretaris Raad van Bestuur)

Directeur: Michiel van Hattem (vanaf 1 november 2016)

Bestuurssecretaris: Marjan Bijzet

Controller: Maaïke van der Steen

Senior beleids- en projectadviseur: Wiard Molenaar

Projectadviseur: Gert Hindriks (tot en met 31 december 2016)

Communicatie- en projectadviseur: Marineke Wensink (tot en met 31 december 2016)

Marketing en office management medewerker: Laura van Schalm

Secretariaatsmedewerker: Evelyn Aarts

Senior projectadviseur: Charlotte Rommes (vanaf 1 januari 2017)

Marketing-communicatieadviseur, tevens fondsenwerver: Jolanda Rubens (vanaf 1 januari 2017)

Register accountant: de heer W. van Egeraat

Beleidsplan 2016 - 2020

Meer samenwerking met andere organisaties

Het beleidsplan vfonds met toekomstvisie voor de komende vijf jaar is in 2016 afgerond. Het rapport van de Commissie Versterking Herinnering WOII (de commissie Cohen) pleitte voor een intensivering van de samenwerking tussen de belangrijkste organisaties binnen het werkveld: het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies en Oorlogsgravenstichting. Op dinsdag 5 april 2016 is tijdens het 1e jaarcongres van het Nationaal Comité 4 en 5 mei het Platform Herinnering Tweede Wereldoorlog opgericht. Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, de Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45, de Oorlogsgravenstichting, De Stichting Liberation Route Europe en het Nationaal Comité 4 en 5 mei ondertekenden die dag het oprichtingsdocument, in aanwezigheid van staatssecretaris Van Rijn van VWS en het vfonds. Deze organisaties vinden samenwerking onontbeerlijk om de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend te houden voor toekomstige generaties en het belang van deze periode voor de samenleving en vrijheid van nu te laten zien aan een breder en diverser publiek.

Speerpunten

In het beleidsplan 2016-2020 staan een aantal speerpunten genoemd: Het vfonds is zich bewust van haar unieke positie die niet alleen bestaat uit het geven van de terechte erkenning aan veteranen, maar ook om de bewustwording te stimuleren dat Vrede en Vrijheid en een vreedzaam functionerende, democratische rechtsstaat niet vanzelfsprekend zijn. Partnerships of samenwerkingsverbanden met andere organisaties moeten daarvoor nadrukkelijker worden opgezocht. Het definiëren van resultaten, het monitoren daarvan en het afzetten tegen onze doelstellingen zijn wenselijk. De keuzes die daaruit voortvloeien, zullen meer dan voorheen publiekelijk verantwoord moeten worden.

Ons beleidsplan 2016-2020 kunt u downloaden op www.vfonds.nl

‘Het helpt als er iemand luistert die anders is dan een reguliere psycholoog of hulpverlener’

De erkenning vergroten dat veteranen en brandweermensen door hun werk soms nazorg nodig hebben. Dat doen Patrick van Meenen, voorzitter van de Vereniging Jonge Veteranen, en Sander Schelberg, voorzitter van de Stichting Waardering en Erkenning Brandweer. Met steun van het vfonds.

De voorzitter van de stichting Waardering en Erkenning Brandweer, Sander Schelberg, is naar eigen zeggen ‘nog maar half begonnen’, en nu al hebben ‘veel meer brandweermensen dan we hadden bevroed’ zich gemeld voor nazorg. “We voorzien in een grote behoefte.”

Via de WEB geeft het vfonds brandweerpersoneel meer erkenning en waardering voor hun inzet voor de veiligheid. “Natuurlijk hebben werkgevers ook hun verantwoordelijkheid” zegt Schelberg, zelf Burgemeester van Hengelo, “maar we hebben veel vrijwilligers. Bovendien is het vfonds echt nodig om het programma op te zetten.”

Nazorg bij een trauma

Inmiddels is de stichting op drie thema’s actief die ook bij het vfonds centraal staan. Naast herdenken bij het brandweermuseum in Arnhem, en waardering middels een uniformer medaillesysteem, gaat het om erkennen van het feit dat ook brandweermensen nazorg verdienen als ze bijvoorbeeld een post-traumatisch stressyndroom (PTSS) hebben.

“Zij kunnen best hard zijn tegen elkaar”, legt Schelberg uit. “Er is vaak een cultuur van ‘smeel afvegen en door’. Als je dan zegt dat je je niet best voelt, is het: ‘Daar hebben we het toch over gehad?’ Dan is het goed als er deskundigen zijn die je helpen daarmee om te gaan.”

Aan een half woord genoeg

“De mouwen omhoog en verder”, omschrijft Patrick van Meenen deze cultuur die hij ook zag toen hij militair was. Hij is voorzitter van de Vereniging Jonge Veteranen. Die is in 2007 opgericht en vooral bedoeld voor veteranen die als enkelingen aan missies zijn toegevoegd. Ze viert dit jaar haar eerste jubileum, met een reünie en financiële steun van het vfonds.

Van Meenen is zelf uitgezonden naar Srebrenica. Op bijeenkomsten van de vereniging haalde hij herinneringen

Het is een hele strijd hoor, om te zeggen: 'ik heb mijn werk gedaan, ben niet gek in mijn hoofd, maar ik heb PTSS'

Patrick van Meenen

op waarover hij anders niet veel sprak. “Als veteranen spreek je dezelfde taal; je hebt aan een half woord genoeg. Mijn vrienden die burger zijn vroegen wel eens: ‘Waarom reis jij zes uur om te gaan barbecueën?’ Dan zei ik: ‘Denk daar maar eens over na’. Het gaat om die kameraadschap die je ook kent van tijdens die uitzending.”

Partners moeten meedoen

Van Meenen kreeg PTSS. Erkennen wat dat met je doet is ontzettend belangrijk, zegt hij. Ook daarvoor is de vereniging. Waarbij kameraadschap helpt, maar ook de aanwezigheid van partners. Die maken het immers ook mee. “Ik heb 2,5 jaar in behandeling gezeten in het ziekenhuis. Om de twee maanden mocht mijn vrouw een dagje mee. Dat was niet voldoende. Als je partners er niet bij betreft, groei je alsnog uit elkaar.”

Ook bij brandweermensen met PTSS spelen partners een belangrijke rol, vult Schelberg aan. “Ik heb een heel indrukwekkend verhaal gehoord van een brandweerjongen, op de begin avond van de WEB. Die zakte een paar jaar na een incident door het ijs. Waarna zijn vrouw hulp had gezocht. Dan helpt ook dat aan de andere kant iemand zit die anders is dan een reguliere psycholoog of hulpverlener. Die weet wat een brandweerman is en doet. Dat hij weet wat een ‘prior’ is, niet vraagt: wat is dat in vredesnaam.”

Erkenning uit Den Haag

“Kijk naar mij”, zegt Van Meenen. “Er waren twee psychologen in het ziekenhuis waar ik was. De een was burger, de ander militair. Dat was een gouden duo. Maar die militair was ook wel eens in het buitenland. Dus zat ik alleen met die burgerpsycholoog. Dat was drie keer niks. Op zich een prima mens, maar ze had weinig kaas gegeten van het militaire leven.”

In 2010 kreeg hij van Defensie een draaginsigne voor gewonden. “Dat was voor mij het omslagpunt. Het is niet leuk dat je PTSS hebt, maar die erkenning uit Den Haag, dat was echt een punt. Daarna ging het een stuk beter met me.” Schelberg: “Anders ga je toch aan je zelf twijfe-

len. Of mensen gaan tegen je zeggen: nou is het genoeg geweest, slaap er een nachtje over.” “Precies. Dat wil ik wel, maar over is het nooit. Mijn oma maakte het nog erger, die zei: ‘Ome Piet was ook gek in z’n hoofd’. Het is een hele strijd hoor, om te zeggen: ‘Ik heb mijn werk gedaan, ben niet gek in mijn hoofd, maar ik heb PTSS’. Als ik dat tegen de leden zeg, dan helpt dat, voor mezelf en ik hoop ook voor anderen. Dan is mijn missie geslaagd.”

Verplichte nazorg in de kazerne

“Bij de brandweer is nazorg in de kazerne tegenwoordig verplicht”, zegt Schelberg. “Het is net zo belangrijk als

oefenen, en als de daadwerkelijke inzet. Daar heeft misschien wel 95 procent baat bij. Maar het kan zijn dat je toch net die persoon bent bij wie dat niet werkt. Dan moet je die deskundigheid in huis hebben.”

Die zal voortaan te vinden zijn bij de WEB, en bij de Basis in Doorn, waar ook veteranen en politiemensen worden ondersteund. Schelberg: “Wij dachten, met het vfonds, dat deze vorm van nazorg voor een handjevol mensen zou zijn. Maar dat blijkt dus niet het geval.”

Mede daarom is het bestuur van de stichting verbreed met mensen uit alle lagen van de brandweer. “Zo kun-

Bij de brandweer is nazorg in de kazerne tegenwoordig verplicht. Het is net zo belangrijk als oefenen, en als de daadwerkelijke inzet.

Sander Schelberg

nen we beter informatie ophalen en bundelen. Zodat we kunnen zeggen: dit en dit is er, maak er gebruik van, weet dat het bestaat.”

Voor het hele gezin

Van Meenen komt graag op de Basis met de vereniging. “Meestal organiseren we een competitie, maar ook een stevige boswandeling, en de barbecue, worden gewaardeerd. Voor nieuwelingen is het spannend. Maar aan het eind van de dag merk je dat die spanning minder is geworden.”

“We vinden ook dat het gezin er bij hoort. Het gaat niet alleen om de veteraan, ook om de partner en kinderen. Zoals het ook niet alleen gaat over problemen. Gezelligheid, saamhorigheid, daar gaat het om, ook bij de reünie. Dat wordt wel verslavend gevonden. Ook bij de kinderen; tussen wie het onderling geweldig klikt.”

Schelberg hoopt dat bij de brandweer het aspect van aandacht voor partner en kinderen ook een vast onderdeel kan worden. “Als dat een tandje verder zou komen, is dat een hele goede ontwikkeling.”

Vereniging Jonge Veteranen in cijfers

01.03.07 opgericht

04.03.17 reünie

130-150 leden

€ 15 lidmaatschapsgeld

€ 3.750 bijdrage vfonds aan de reünie

Stichting Waardering en erkenning Brandweer in cijfers

26.09.16 start samenwerking vfonds en oprichting Steunpunt Brandweer

5.007 aantal beroeps brandweermensen in 2016

18.958 aantal brandweervrijwilligers in 2016

€ 235.000 steun vfonds in de eerste ronde (projectsubsidie 2016)

€ 315.000 steun vfonds in de vijfde ronde (projectsubsidie 2017)

Erkenning en Waardering

Totaal subsidietoekenningen € 5.112.137,-

Stg Nederlandse Veteranendag
Uitbreiding dilemma-programma 'Wat zou jij beslissen'
30.000

Centraal Orgaan Voormalig Verzet en Slachtoffers
Projectsubsidie 2016
COVVS
6.500

Stg Nederlandse Veteranendag
TV spot Veteranendag 2016
170.000

Stg Nederlandse Veteranendag
Ridderzaalceremonie 2016
40.000

Stg Veteranen Platform
Projectsubsidie 2016
18.000

Nationale Taptoe
Veteranenontvangst
Nationale Taptoe 2016
100.000

Welcome Again Veterans
Overkomst Canadese veteranen mei 2016
2.425

Stg Russisch Ereveld
Informatiepaneel op het fort in Sint Aagteindijk
1.250

Stg Waardering en Erkennen Brandweer
Projectsubsidie Steunpunt Brandweer 2016
235.000

Stg Anjerveteranendag
Projectsubsidie 2016 witte anjer
175.000

Vereniging dragers Militaire dapperheidsondersch.
Projectsubsidie 2016 Dapperheidsonderscheidingen
3.000

Stg Nederlands Dachau Comité
Wiardi Beckman lezing 2016
4.500

Stg Veteranen Kunst
Projectsubsidie 2016
6.500

Stg Dialoog Nederland-Japan-Indonesië
Aanbrengen QR code op gedenkteken
2.817

Stg Samenwerkend Verzet
Dag van het Verzet 2016
3.500

Nederlandse Unifilvereniging
Projectsubsidie 2015
5.575

Oorlogsgravenstichting
Pelgrimsreis naar Indonesië 2016
12.914

Stg Maatschappij en Veiligheid
Prof. Mr. Pieter van Vollenhoven penning 2016
25.000

Nederlandse Unifilvereniging
Projectsubsidie 2016 Unifil
9.700

VOMI Nederland
Projectsubsidie 2016 VOMI extra toekenning
9.000

Federatie van Verenigingen van Indië Militairen
Projectsubsidie 2017 FIM
9.390

NVBR
Congres Brandweer 2016
25.000

Stg Nationaal Indië Monument 1945-1962
Ontwikkeling communicatie/strategieplan Indië Monument
8.000

BNMO vereniging
projectsubsidie 2017
2.788.676

Bond van Wapenbroeders
Projectsubsidie 2017
44.500

Stg Nederlandse Veteranendag
Publiekscampagne Veteranendag 2017
170.000

Stg Nederlandse Veteranendag
Ridderzaal ceremonie 2017
40.000

Stg Nederlandse Veteranendag
Fysieke opstelling Interactieve missiekaart
75.000

Stg WEB
Projectsubsidie 2017
315.000

Stg Carnegie Heldenfonds
Nationale Heldendag 2016
15.000

Stg WEP
Projectsubsidie 2017
501.500

Bond van Oud-stoottroepers en Stoottroepers
Projectsubsidie 2017 BOSS
20.000

VOMI Nederland
Projectsubsidie 2017 VOMI
27.500

Stg Maatschappij en Veiligheid
Vrijwilligers organisaties Politie en brandweervrijwilligers
25.000

Stg Maatschappij en Veiligheid
Project klokkenluiders
15.000

Stg Maatschappij en Veiligheid
Project Onderzoeksjournalistiek
15.000

Stg WEP
2016-5 Mike Hoekendijk Prijs de blauwe Parel
12.000

Eerste Hulpverbandplaats 7 December C Divisie
Reünie 21 april Geneeskundige onderdelen Nederlands Indië 1946-1951
2.500

Vereniging Nederlands Nieuw-Guinea Militairen
Reünie 21-22 april 2016
6.325

Vrienden van de Westenbergkazerne Schalkhaar
Reünie 10 maart 2016
1.500

Stg Brigade en Garde Prinses Irene
Viering 75 jarig jubileum 14 mei 2016 reünie
20.000

41st bataljon stoottroepen
Reünie 25 mei 2016
4.250

Stg. Vriendenkring Mau-thausen
Reünie 3 april 2016
600

Vereniging Veteranen Grenadiers en jagers
Reünie 2 juli 2016
9.750

Stg veteranen regiment Genietroepen
Reünie 30 mei 2016
5.750

Dpl LSK, regie Stg Milu
Reünie Dpl LSK Indië 21 april 2016
550

Stg. Japanse Vrouwenkampen
Reünie 28 augustus 2016
4.500

Stg Veteranen RI 5-5
Reünie 10 juni 2016
1.500

Vereniging Jistarc Verkenning eskadron
Reünie 25 augustus 2016
3.500

Stg Oud Mariniers lichte sept 1959
Reünie 12 oktober 2016
SOM 09-59-NG
1.100

Vereniging reünisten Electromonteurs
2016-3 Reünie 20 april
1.400

Reüniecommissie g28e afd. LUA nieuw Guinea
Reünie 7 oktober 2016
900

VOPET
Reünies 10 mei en 21 september 2016
2.500

Reüniecommissie OVW veluwebataljon 1-BRI
Reünie 13 april 2016
725

Stg Limburgse Veteranendag
Reünie 18 juni 2016 Limburgse veteranen
4.175

Bond van Wapenbroers Identiteitsgroep Steenrode baretten
Reünie 15 april 2016 Steenrode baretten
1.300

Stg. Herdenking Japanse Jongenskampen
Reünie 23 augustus 2016
2.500

Landelijke Vereniging Veteranen Geneeskundige Diensten
Reünie 2016-11-10
875

Reünieverband 6RS
Reünie 31 augustus 2016
850

Vereniging Oud Leden 1 (NL) UN Signalbn
Reünie 9 september 2016
1.215

Contact oud mariniers afd. Zuid Holland
Reünie 9 juli 2016
850

Bond van Wapenbroeders afd. Midden Brabant
Reünie 18 mei
140

Identiteitsgroep Vredes-machten
Reünie 20 mei 2016
725

Veteranen Korps Rijdende artillerie
Reünie 10 september 2016
1.500

Contact Oud Mariniers
Reünie 11 juni 2016
2.750

Stg. Regionale Veteranendag N-W Veluwe
Reünie 2 juli 2016
830

Reünie Vereniging LDGB Kon. Marine
Reünie 19 oktober 2016
1.300

Vereniging Veteranen Regiment van Heutz
Reünie 4-7-2016
VVRH / Knil
2.150

Vereniging Veteranen Regiment van Heutz
Reünie 8 juli 2016
VVRVH / Sfor
4.000

Vereniging Veteranen Regiment van Heutz
2016-4 Reünie 5 juli 2016
VVRVH / VOKS
1.800

Vredesmissie Veteranen KLU
Reünie 18 juni 2016
1.555

Stg. Herdenking Birma-Siam Spoorweg Pakan Baroe
Jaarlijkse reünie herdenking 20-8-2016
5.000

Reünie en nazorgcommissie 2-6 R.I. Tijgerbrigade
Reünie 24 september 2016
2.125

Vereniging Veteranen CMI
Reünie 22 oktober 2016
450

ODOPS Vereniging
Reünie 24 november 2016
4.000

Stg Oranjehotel
Reünie 1 oktober 2016
2.500

Wounded Warriors
Reünie 26 maart 2016
875

Unie van Nederlandse Veteranen
Reünie 29 oktober 2016
1.175

Stg reünie Bangkinang
Reünie 23 april 2017
1.000

Reüniecomm 17e infbat chasne ng
Reünie 14 oktober 2016
2.250

Vrienden van de Marine-luchtvaartdienst (MILU)
Reünie 12 oktober 2016
Marineluchtvaartdienst
1.000

Reünie Organisatie Comité Fakfak
Reünie 29 oktober 2016
1.600

St. OVW-ers Engeland Schotland
Reünie 27 oktober 2016
1.150

Vereniging Veteranen KCT
Reünie Vereniging Veteranen Korps Commando-troepen
2.000

VVRTT
Reünie 5 oktober 2016
VVRTT LTD
3.250

Vereniging veteranen en Oud-militairen KMA
Reünie 4 oktober 2016
1.000

Vereniging Nederlands Nieuw-guinea-militairen 1945-1962
Reünie 19 en 20 april 2017
6.350

Stg Korps Luchtdoelartillerie
Reünie 20 mei 2017
6.000

Contact Oud- en actiefdienende Mariniers Gelderland
Reünie 26 november 2016
2.325

Contact Oud- en actiefdienende Mariniers Noord-Brabant
Reünie 5 november 2016
3.000

Contact Oud- en actiefdienende Mariniers Utrecht
Reünie 12 november 2016
475

Vereniging Oud-Indië Militairen Lichtenvoorde
Reünie 19 oktober 2016
765

VOMI Zuid-Holland
Reünie 10 november 2016
735

‘We hebben iets neergezet tijdens de Vierdaagse waarop we nog lang kunnen voortbouwen’

De herinnering levend houden aan de opmars van de geallieerden en de strijd herdenken die daarvoor geleverd is. Dat doen Victoria van Krieken van de Stichting Liberation Route Europe, en Bram Brinkman, bestuurslid van de Stichting 100ste Vierdaagse. Met steun van het vfonds.

“In de Tour de France vraag je natuurlijk niet aan de wielrenners of ze kunnen stoppen om even iets te bekijken. Het gaat om de sport.” Dat zegt Bram Brinkman, verantwoor-

delijk voor de PR van de Vierdaagse Nijmegen. “Zo is het bij ons ook. En ook wij kunnen voor anderen een heel mooi podium zijn.”

Bijvoorbeeld voor de Stichting Liberation Route Europe, zegt directeur Victoria van Krieken. “Bij de Vierdaagse gaat het om het wandelen. Daarom hebben we iets bedacht dat elke dag maar 20 seconden duurt, iets dat de wandelaars zou doen beseffen: dit is historische grond.”

Aandacht voor ‘wandelen in vrijheid’ via zes metershoge zuilen

Hier trokken in 1944 namelijk ook de geallieerden langs, op weg naar Duitsland, voor de bevrijding van Europa. Sinds 2008 werkt de stichting aan allerlei projecten in binnen- en buitenland om deze herinneringsroute onder de aandacht te brengen en te houden, mede dankzij het vfonds. Zo financierde het in 2016, ter gelegenheid van de 100ste Vierdaagse, een project dat wandelaars en publiek zou herinneren aan de strijd die hier is geleverd.

“We hebben elke dag een andere historische plek onder de aandacht gebracht”, vertelt Van Krieken. “Dat deden we

Je kunt de tv-kijkers niet elke dag vertellen 'ha daar komen de lopers weer aan'.

Victoria van Krieken

telkens met zes metershoge zuilen waarop foto's te zien waren van wat er in de oorlog gebeurd was op die plek. We toonden ook videobeelden, van toen vooral, en van nu."

Mediapower dankzij SBS

"Dat had echt impact, merkten we. Door het geluid, door de hoogte: het was echt groots. En het was inderdaad niet de bedoeling dat de wandelaars zouden stoppen. Wel dat ze het zouden gaan herkennen. De eerste dag was het: 'Wat is dit eigenlijk?', en de volgende dag: 'O, het is nu dit verhaal, met een ander thema'"

"We hebben er een ochtend twee uur bijgestaan vanwege opnames voor SBS", vervolgt ze. "Ik werd bijna gek van telkens datzelfde geluidsfragment. Maar als je er langs liep, werkte het perfect." Volgens Brinkman is die aandacht van SBS een mooi voorbeeld van de 'mediapower' van de Vierdaagse. "SBS heeft al jaren vijf dagen in de week een Vierdaagsejournaal, dat heel goed wordt bekeken. Daar kunnen we dingen inbrengen, dat werkt heel goed."

Exodus van vluchtelingen

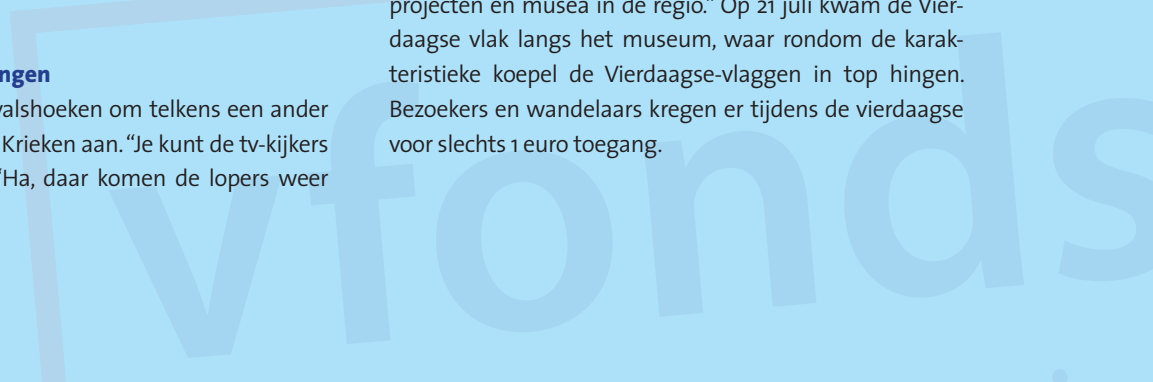
"Ze zoeken natuurlijk invalshoeken om telkens een ander item te maken", vult Van Krieken aan. "Je kunt de tv-kijkers niet elke dag vertellen: 'Ha, daar komen de lopers weer

Sommige mensen zeiden:
'Was het maar altijd Vierdaagse.
Zo ga je met elkaar om'.

Bram Brinkman

aan." Ze vertelt over de zogenoemde 'exodus' van vluchtelingen uit de Betuwe, dat in 1944 in de vuurlinie lag van de strijdende partijen. Dat verhaal werd via de zuilen tot leven gebracht. "Ik kon daar met de presentatrice langs lopen en vertellen wat er was gebeurd, en een link leggen met beelden die je nu ook vaak ziet in het nieuws. Het werd een goed, kort, en krachtig item, waar wij later veel reacties op kregen - zowel online als via de aangesloten musea."

Van Krieken verwijst daarmee naar het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 in Groesbeek, waar een volgens Brinkman 'heel relevante' expositie 'Op Vrije Voeten' was over de Vierdaagse ten tijde van oorlog en vrijheid. "Het vfonds wilde ook dat we permanent een link legden met projecten en musea in de regio." Op 21 juli kwam de Vierdaagse vlak langs het museum, waar rondom de karakteristieke koepel de Vierdaagse-vlaggen in top hingen. Bezoekers en wandelaars kregen er tijdens de vierdaagse voor slechts 1 euro toegang.

“Dat is dus het podium dat de Vierdaagse biedt, terwijl het toch een sportevenement is”, zegt Brinkman. Beide organisaties bespreken een mogelijk vervolg. Met elkaar, maar ook met het Bevrijdingsmuseum, dat met steun van het vfonds wordt vernieuwd en wellicht zelfs een rustplaats wordt langs de route.

Niet over De Oversteek

Het was de eerste keer dat in de Vierdaagse zo de nadruk werd gelegd op de Liberation Route en de eerste keer dat het vfonds zich zo aan wandelaars liet zien. “Het was de start van laten we hopen een langjarige samenwerking”, zegt Brinkman.

Het vfonds had graag gezien dat de route over de nieuwe stadsbrug ‘De Oversteek’ zou gaan. Maar dat was onmogelijk.

Brinkman: “We volgen altijd dezelfde route. We lopen wel eens een keertje een hoekje om, maar fundamenteel ons verhaal aanpassen is iets anders. Bovendien zouden de wandelaars al twee keer vlak langs de Oversteek komen, en de Liberation Route was daar actief met een historische zone. Dat was gelukkig prima.”

Van Krieken is op het moment van het interview net terug uit Polen en vertrekt over een paar dagen naar Brussel voor een internationale partnerconferentie. Met steun van het vfonds is haar stichting fors geïnternationaliseerd. “Daardoor heeft onder meer de regio Normandië zich nu voor meerdere jaren aan ons geëngageerd”, zegt ze. De zuilen gaan mee naar Brussel, om daar te laten zien aan musea en andere partners. “Het is morgen voor het eerst dat we elkaar als leden zullen ontmoeten. De dag erna is er een conferentie waar ook anderen welkom zijn, zoals ‘travel trade partners’. En politici. Want het onderwerp is nog steeds politiek, daar moeten we alert op zijn.”

Samenwerking met lokale partners

Terug naar de Vierdaagse, naar het lokale niveau. Beiden is de saamhorigheid opgevallen tijdens de mars. “Ik krijg er rillingen van als ik het zeg”, zegt Brinkman “maar sommige

mensen zeiden: 'Was het maar altijd Vierdaagse'. De geüniformeerden, militairen, burgers, nationaal, internationaal, zwart-wit, geslacht: een en al gezelligheid en saamhorigheid. Zo horen we eigenlijk altijd met elkaar om te gaan."

Volgens Van Krieken is samenwerking met lokale partners essentieel. "Je kunt wel zeggen: 'wij' zijn op tv, maar er waren ook vrijwilligers te zien van het 'Exoduscomité' die als re-enactors evacuatie uitbeeldden. En een uitvaartondernemer in Overasselt die van alles organiseerde nadat ze had vernomen dat Josephine Baker had opgetreden in het café dat haar pand vroeger was. Zij waren zo blij dat ze een paar seconden op tv waren. Ze kregen er een boost door. Dat is waar het om gaat en volgens mij ook wat het vfonds wil."

Stichting Liberation Route in cijfers

2008

gestart in de regio Arnhem-Nijmegen

2012

start samenwerking met vfonds

8

aantal landen waar activiteiten zijn

18

aantal geluidsfragmenten op de website in Nijmegen en omgeving

€ 622.000

projectsubsidie van het vfonds voor internationalisering tot 2018

Stichting Vierdaagse in cijfers

1909

eerste editie als militaire mars

47.000

aantal deelnemers in 2016

68

aantal deelnemende nationaliteiten in 2016

10%

aandeel militairen in 2016 (bij benadering)

€ 326.000

bijdrage van het vfonds aan projecten rondom de 100e Vierdaagse

Herinneren, Herdenken en Vieren

Totaal subsidietoekenningen € 4.750.716,-

Stg Fort aan Zee
Inrichten Museum Fort Maasmond, Hoek van Holland 100.000

Stg Nationaal Monument Kamp Vught
Herinrichting Kamp Vught Klaar voor een nieuwe tijd 32.000

Amsterdams 4&5 mei comité
Pontenbrug Bevrijdingsdag 2016 15.000

Werkgroep Een WO2
Conferentie Een WO 2: jongeren en de toekomst van herdenken 10.000

Stg Nat. Indië Monument 1945-1962
Jaarlijkse Indiëherdenking Roermond 2016 15.000

Stg Drents Poppenspeelfestival
Themaroute WO2 Puppert International 5.000

Vereniging JIN
Projectsubsidie JIN jubileum 25 jaar JIN 2016 2.500

Stg Passie van Noordwijkerhout
voorstelling Noordwijkerhout in Oorlogsjaren 2.500

SLRE
Liberation Route: Fietsen in Vrijheid 49.500

Stg Eerbetoon Netherlands American Cemetery and Memorial
Liberation Concert Margraten 2016 25.000

Stg Nederlands Volksbuurt Museum
Tentoonstelling 'Geknipt voor de vijand' 10.000

Stg Theater na de Dam
Theater na de Dam 2016 35.000

Stg Airborne Museum
Tentoonstelling Ego. Menselijk perspectief tijdens de Slag om Arnhem 25.000

Stg Liberation Tour Den Haag
Route IreneBrigade '45 5.000

Stg Verenigde Adoptanten Amerikaanse begraafplaats
De gezichten van Margraten 2016 2.250

Stg Gedenkteken Jodentransporten Cosel
Gedenkteken Jodentransporten naar Cosel 3.100

NIOD
Programmaplan Netwerk Oorlogsbronnen 2016 75.000

Stg Pelicula
Educatieve documentaire 'Zo geschiedde het...' 7500

Stg Airborne Museum
Realisatie nieuwe tentoonstellingszaal 10.000

Fanfarekorps Ons Genegen
Concert 'Vrede & Vrijheid' 3.750

Stg War Requiem Bridge to the Future
Conferentie Bridge to the Future 2016 11.500

Stg Lotty Veffier Foundation
Documentaire 'De verhalen, honderd malen' 11.950

Stg Europees Erfgoed Atlantikwall
Bunkerdag 2016 35.000

Stg Ontbrekende verhalen Limburg
Oral History project 'Kinderen van zwarte bevridders in Limburg' (2) 50.000

Ter Borch Stg
Tentoonstelling Roofkunst in Deventer 2017 30.000

Stg Nationale herdenking Joure
Lespakket bij herdenkingsconcert 'Er reed een trein naar Sobibor' 10.000

Stg Al Amal de Hoop
Herdenking WO2 in Kapelle 19-5-2016 4.935

Gemeente Ede
Herdenking Ginkelse Heide 25.000

Gemeente Arnhem
Bridge to liberation Experience 2016 100.000

Gemeente Arnhem
Paviljoen Slag om Arnhem 470.000

Politie Sport Vereniging Renkum
Airborne Wandeltocht 70ste editie 15.000

Stg Instandhouding Kanselarijmuseum
Jubileum Kanselarij der Nederlandse Orden 5.000

Nationaal Bevrijdingsmuseum 1940-1945
reizende tentoonstelling 'Rosie the Riveter' 12.000

B.C.V. Polonia Breda
Herdenking Breda 29 oktober 2016 Polonia 1.650

Stg Omroep Gelderland
Digitaal platform 'Op weg naar 2020' 150.000

Stg Museum Breda-Polen 1940-1945
Mazcek museum Tentoonstelling Wilhelmina meets Mazcek 15.000

Herinneringscentrum Kamp Westerbork
Project Nieuwlande: Drents Jeruzalem 15.000

De Persgroep Nederland BV
Special rondom 100ste vierdaagse 60.100

Servicepunt Amateurkunst Rivierland
Toneelvoorstelling gebaseerd op verhalen van Vrij Vertaald 10.000

Stg Airborne Museum
Tentoonstelling over het 'grijze' oorlogsverleden van Audrey Hepburn 10.000

Stg Narrenschip
Theatervoorstelling oorlogsdagboek Jeane Zwinkels 2017 4.500

Oorlogsgravenstichting
Pelgrimsreis Thailand 2016 13.981

Stg oorlog in mijn buurt
Ontmoetings- onderwijsprogramma Oorlog in mijn Buurt 45.000

Stg openluchtspel Oploo
Historisch openluchtspel september 2017 5.000

Stg Europees Erfgoed Atlantikwall
Bunkerdag 2017 35.000

Nationaal Monument Kamp Vught
Expositie 'Vlucht zonder einde' 10.000

Stg Davida
Muziektheater Door de Nacht klinkt een lied 5.000

Stg Herdenking oorlogslachtoffers Beek
Project Gedonder in de hemel 2.000

Stg Theater na de Dam
Theater na de Dam 2017 55.000

Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945
Project Vernieuwing Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 1.500.000

Comité Herdenking Februaristaking
Herdenking Februaristaking 2017 5.000

Nationaal Comité 4 en 5 mei
Projectsubsidie 2017 1.000.000

Stg Liberation Route Europe
Projectsubsidie 2017 595.000

‘Het is heel goed om naar inspirerende initiatieven te kijken’

Wie vrede en vrijheid wil realiseren, kan niet zonder sterke persoonlijkheden, en zonder lokale gemeenten. Daarover spreken Yoeri Albrecht, directeur van De Balie, en Renske Steenberg, project manager bij VNG International, die van het fonds steun kregen voor hun werk. “Ik hoor nu al mogelijkheden om iets samen te gaan organiseren.”

en onze samenleving van belang is. In de wereldgeschiedenis is onvrijheid de norm, en vrijheid de uitzondering. Daar moet dus iets extra's voor gedaan worden.”

We spreken Albrecht op de internationale afdeling van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in Den Haag, waar Renske Steenberg werkt aan de Vredesprijs. Die mensen om dezelfde reden een ‘spiegel moet voorhouden’. Hun beider organisaties kregen in 2016 steun van het fonds.

Inspirerende initiatieven

Steenbergs VNG en enkele internationale partners werkten al sinds 2008 aan een Vredesprijs die moet laten zien hoe gemeenten bijdragen aan het bevorderen van vrede. De prijs zou in Bogotá, Colombia, worden uitgereikt, vertelt ze. “En die stad zou een substantiële financiële bijdrage leveren, totdat daar financiële problemen ontstonden na een burgemeesterswisseling. Het fonds heeft ons toen gered.”

De prijs, een bedrag van 20.000 euro, ging naar de Filipijnse gemeente Kauswagan en het project ‘From Arms to Farms’, waarbij rebellen werden gedemobiliseerd en onder begeleiding van de gemeente gingen werken in de biologische landbouw. Zo iets is ook voor Nederland

“Je kunt wel zeggen: ‘Deze meneer uit Korea heeft 20 jaar in een gevangenenkamp gezeten, dat is heel belangrijk’, maar dat zegt niemand iets.” Daarvan is Yoeri Albrecht overtuigd. Hij is directeur van debatcentrum De Balie in Amsterdam en zegt: “Je moet uitleggen waarom dat ook voor onze vrijheden, onze toekomst

Vrijheid is een toestand die je
kennelijk altijd moet bevechten

Yoeri Albrecht

van belang. “Het is heel goed om naar dit soort inspirerende initiatieven te kijken. Om af en toe even stil te staan bij hoe belangrijk goed werkend lokaal bestuur is.”

“Alles wat de burger direct raakt, komt éérst bij de gemeente”, vult Albrecht aan. Steenbergen: “Zeker in conflictlanden. Daar moet de gemeente het vaak maar zelf zien te regelen. Water, elektriciteit, maar ook de mensenrechten en de sociale rechten.”

Blik verruimd

Het is de bedoeling dat de Vredesprijs eens in de drie jaar wordt uitgereikt. Steenbergen roemt de rol van Ton Rombouts, de burgemeester van Den Bosch. “En zo is er een hele groep van burgemeesters die deze prijs een warm hart toedraagt. Ze zeggen dat het hun ogen opent, en hun blik verruimt.”

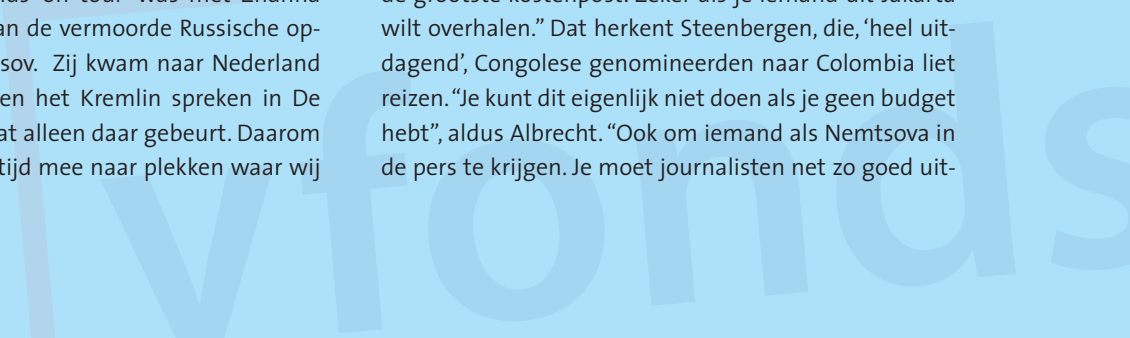
Eenzelfde soort effect zag Albrecht toen hij vorig jaar met steun van het vfonds ‘on tour’ was met Zhanna Nemtsova, de dochter van de vermoorde Russische oppositieleider Boris Nemtsov. Zij kwam naar Nederland om over haar strijd tegen het Kremlin spreken in De Balie. “Het is zonde als dat alleen daar gebeurt. Daarom nemen we zo iemand altijd mee naar plekken waar wij

of het vfonds al contacten hebben. Bijvoorbeeld naar het Calvijn College in Amsterdam. Daar zag je kinderen van Turkse komaf begrijpen dat het over hen ging, en over hun neefjes en nichtjes in Ankara, toen Nemtsova vertelde over de onvrijheid die zij en haar vader hadden meegemaakt.”

“Wij zijn niet op aarde om de zalen vol te krijgen”, vervolgt hij. “Nee, we zijn er om een groot publiek aan te haken bij dit soort internationale kwesties. Het maakt mij niks uit of het publiek er nou in de krant over leest of in de zaal over hoort. Alleen: achter de krant uitnodigen voor een interview zit geen verdienmodel. Dat moet je met hulp van een partner mogelijk maken.”

Congolezen naar Colombia

Albrecht somt op wat er komt kijken bij Vrijheidslezingen zoals die van Nemtsova, waarvan er meer dan vier per jaar zijn, met allerlei spin-offs. “De reizen zijn de grootste kostenpost. Zeker als je iemand uit Jakarta wilt overhalen.” Dat herkent Steenbergen, die, ‘heel uitdagend’, Congolese genomineerden naar Colombia liet reizen. “Je kunt dit eigenlijk niet doen als je geen budget hebt”, aldus Albrecht. “Ook om iemand als Nemtsova in de pers te krijgen. Je moet journalisten net zo goed uit-

Erken de rol van gemeenten bij het bewerkstelligen van vrede

Renske Steenberg

leggen waarom haar bezoek van belang is. Dat lukt als je er een paar dagen aan kunt besteden. Daarvoor heb je ondersteuning nodig.”

Veel beneficiënten van het vfonds werken in elkaars verlengde. De Balie organiseert af en toe ontmoetingen. “Zo versterk je elkaar en doe je niet drie keer hetzelfde. Zo werken we aan de Vrijheidslijn, waaronder niet alleen de Vrijheidslezing valt, maar bijvoorbeeld ook een ongelooflijk goed bezochte avond over de grondwet en de grondrechten in Hongarije. Dat deden we met de onderzoeksgroep van Adams en Hirsch Ballin in Tilburg, die ook wordt gesteund door het vfonds. Wat dan gebeurt, is dat academici zich informeren, dat wij zeggen welke experts uit Polen ze kunnen vragen, en dat ons publiek zich afvraagt: ‘Wat gebeurt er met ónze grondwet?’ Maar ook alleen vermeldingen op elkaars websites helpen.”

Erkenning voorop

“Ik hoor nu al mogelijkheden om iets samen te gaan organiseren”, reageert Steenberg enthousiast. Om gemeenten te inspireren, wil haar afdeling de winnaars van de Vredesprijs naar Nederland halen, in samenspraak met het vfonds. “Ze komen ergens tussen april en juni. Bijvoorbeeld tijdens het VNG Congres. Ook willen we een publieksbijeenkomst organiseren, zodat we kunnen laten zien dat de Vredesprijs meer is dan een middel om programma’s in het zonnetje te zetten. Het gaat ons erom dat gemeenten erkenning krijgen voor de rol die ze spelen bij het bewerkstelligen van vrede. Dat moet voorop blijven staan.”

Beiden zijn het erover eens dat er altijd een haakje moet zijn met Nederlandse interesses en discussies. Steenberg: “Bij alle finalisten kwam naar voren dat, om conflicten te kunnen wegnemen, de randvoorwaarden daarvoor gewoon goed moeten zijn. Dat is natuurlijk in Nederland niet anders. In Kauswagan was een gewelddadig conflict geweest waarbij de burgemeester duidelijk zijn rol had gepakt door te zeggen: ‘Ik zie wat het onderliggende probleem is’. Door dat aan te pakken zagen rebellen geen reden meer om de wapens op te pakken.”

“Een naam zegt vaak niemand iets”, vervolgt Albrecht, “maar wel als je uitlegt waarom die van belang is. Als je het juiste frame kunt neerzetten, zit de zaal vol.” Hij herhaalt dat het hem daar niet om te doen is. “Wel is het aan de intellectuelen, aan de burgers, om het begrip vrijheid te laden. Vrijheid is een toestand die je kennelijk altijd moet bevechten. Daarom is het van belang mensen aan het woord te laten die hun vrijheid beknot of opgeheven zien. Bovendien: als wij dat niet doen, in een land dat geldt als ‘best practice’, wie doet het dan?”

‘Ik zie wat het onderliggende probleem is’. Door dat aan te pakken zagen rebellen geen reden meer om de wapens op te pakken.

Burgemeester Kauswagan

De Vredesprijs in cijfers

2008

initiatief op een conferentie van United Cities and Local Governments in Den Haag

2016

vredesprijs voor project ‘Arms for Farms’ in Filipijnse gemeente Kauswagan

46

aantal inzendingen voor de prijs (uit 22 landen)

5

finalisten die in Colombia hun project presenteerden

€ 25.000

bijdrage vfonds aan de prijs en de reis van de winnaars naar Nederland

peaceprize.uclg.org

De Vrijheidslezingen in cijfers

2013

eerste Vrijheidslezing in De Balie

2016

vier Vrijheidslezingen i.s.m. het vfonds

70.000

aantal bezoekers per jaar in Amsterdam in 2014

18%

percentage subsidies van de begroting van De Balie

€ 100.000

bijdrage vfonds voor Vrijheidslezingen

www.debalie.nl

Vrede, Democratie en Rechtsstaat

Totaal subsidietoekenningen € 1.965.264,-

Stichting De Balie
Projectsubsidie
vfonds - vrijheid
2016
100.000

Tilburg Law School
Project Democratische rechtsstaat (leerstoel) 2016
167.134

Stg Touchstones
Circustheatershow
Durfl! Cirque de la Liberté 2016
10.000

**Stg Konrad Kosel-
leck Music**
Theatraal muzikaal
concept The Concert
to end all Wars
5.000

**Stg Euro+ en Song-
festival**
Talent voor gastvrij-
heid
14.500

**Stg Nederlands
Openluchtmuseum**
Maand en nacht
van de geschiede-
nis 2016
271.000

**Stg Multatuli lezing
Nederland**
Multatuli Lezing
2016
30.000

Humanity in Action
projectsubsidie 2016
40.000

Stg TEIMUN
Internationale
TEIMUN conferentie
2016
2.500

SIB-Utrecht
Lezingenserie SIB-
Utrecht
3.000

Stg Airborne
International Youth
Conference Youcee
International Youth
Conference Youcee
2016
5.000

**Stg De Dutch don't
Dance Division**
Cultuureducatiepro-
ject 'Grenzeloos'
5.000

Stg HOPE XXL
Op weg naar het
Lagerhuis 2016-2017
185.000

Stg NCDO
Project 'Nederland in
oorlog'
15.000

**Stg gezamenlijke
projecten Haagse
Musea**
Project pilot
Cultuurmenu voor
het Voortgezet
onderwijs
5.630

**Doopsgezinde
Vredes Conferentie**
Vredesconferentie
16 en 17 september
Den Haag
3.000

Stg Theater Mach
Theaterproductie
Refugee got Talent
10.000

**Vereniging van
Nederlandse Ge-
meenten**
Project UCLG Vredes-
prijs 2016
25.000

**Stichting Theater-
hart**
Voorstelling Strij-
ders, met trainings
en schoolpro-
gramma
10.000

**Stg Nederlands
Fotomuseum**
Tentoonstelling
Europa!
10.000

**Stg Nationale
Jeugdgraad**
Nacht van de VN
2016, Internationale
samenwerking en
Vrede & Veiligheid
9.000

Stg G1000.nu
G1000 2017
77.500

**Het Nederlandse
Rode Kruis**
2016-5 Rode Kruis
150 jaar
536.500

**Stg Atlantische
Commissie**
Politiek jongeren
debat PJO 28 januari
2017
1.500

ORS Lek en Ling
Educatief project
Balkanschimmen
10.000

**Coöperatie Scarabee
u.a.**
Educatieprogr. en
reizende tentoon-
stelling 'Klanken van
Oorsprong'
15.000

**Studievereniging
CLIO Groningen**
Clio Congres The
future of Europe
1.000

Stg Vredeseducatie
Fort van de Democ-
ratie 2017
45.000

EURO-ISME
Jaarlijkse Europese
prijs afstudeerscrip-
tie Militaire Ethiek
2.000

**Nationaal Comité 4
en 5 mei**
Project MBO
magazine 18! Keuze-
vrijheid
36.000

**Stg Movies that
Matter**
Filmfestival Movies
that Matter 2017
300.000

Stg En....Actie
UNICEF Kinderrechten
Filmfestival 2017
15.000

Loterijen

De inkomsten uit loterijen nemen nog steeds jaarlijks toe. Ondanks deze stijging is de bijdrage voor komende jaren onzeker. De regulering door de overheid veroorzaakt mogelijk meer concurrentie op korte termijn voor de huidige loterijen. De overstap van de BankGiro Loterij naar de Nationale Postcode Loterij per 1 januari 2015 heeft voor het tweede jaar geleid tot een positief resultaat. De Nationale Postcode Loterij groeide dit jaar en daar profiteerde vfonds van mee. Bij de geormerkt werven acties van de BankGiro Loterij staat vfonds zelfs op de eerste plaats over het verslagjaar 2016.

Nationale Postcode Loterij

In 2016 ontving het vfonds, op basis van een vastgesteld percentage, van de Nationale Postcode Loterij een bedrag van € 9.979.915,-. Een bedrag dat ten goede is gekomen aan projecten die binnen twee werkvelden van het vfonds vallen: 'erkenning en waardering' en 'vrede, democratie en rechtsstaat'. Deze werkvelden vallen onder de noemer mens en welzijn van de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast ontving het vfonds een bedrag van € 1.500.000,- als extra schenking waarvan € 1.000.000,- ten behoeve van het herinneringscentrum Oranjehotel wordt ingezet en € 500.000,- beschikbaar is voor verschillende andere projecten rondom het themajaar 'Verzet' in 2018. De bijdrage wordt in 2017 ontvangen en verantwoord door het vfonds en aangewend voor dit project. Het Oranjehotel is een deel van de historische Scheveningse gevangenis, waar in totaal meer dan 25.000 verzetsmensen tijdens de Tweede Wereldoorlog gevangen

werden gehouden. Enkele honderden werden vanuit de dodencellen van het Oranjehotel geëxecuteerd op de Waalsdorpervlakte. Het Oranjehotel wordt gezien als startpunt van de verzetsroute. Bezoekers leren in een authentieke omgeving over de Tweede Wereldoorlog, de rol en het lot van verzetsmensen, en het belang van de rechtsstaat. Mede dankzij deze extra schenking kan een groter deel van het Oranjehotel behouden blijven dan oorspronkelijk mogelijk was. Hierdoor blijft een stuk Nederlandse geschiedenis ook voor toekomstige generaties behouden.

BankGiro Loterij

Deelnemers die een lot hebben gekocht via speciale wervingsacties spelen geormerkt voor het vfonds mee. Dit houdt in dat de helft van de opbrengst van deze loten rechtstreeks ten goede komt voor het vfonds. Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij is bekend geworden dat het vfonds, als één van de goede doelen van deze loterij, op de eerste plaats is geëindigd op de ranglijst van geormerkt werven met een bedrag van € 2.127.964,- (2015: € 898.728,-). Hiervoor bedanken wij alle deelnemers aan de BankGiro Loterij van harte. Met uw lot werkt u mee aan vrede en vrijheid en maakt u het samen met het vfonds mogelijk om vele belangrijke projecten te financieren. Onze dank is groot! Naast de lotenacties is een bedrag van € 802,- ontvangen uit de BankGiro Loterij kraskaarten welke bij de aangsloten verzetsmusea beschikbaar zijn voor deelname.

v.l.n.r.: Jolanda Rubens (communicatieadviseur vfonds vanaf 1 januari 2017), Marieke van Schaik (managing director), Michiel van Hattem (directeur vfonds vanaf 1 november 2016)

v.l.n.r.: Michiel van Hattem (directeur vfonds) en Imme Rog (managing director)

De Nederlandse Loterij

Op 1 april 2016 is de Staatsloterij gefuseerd met De Lotto. De nieuwe organisatie, de Nederlandse Loterij, is een staatsdeelneming waarbij het ministerie van Financiën als aandeelhouder optreedt.

De Nederlandse Loterij ondersteunt het werk van 19 goede doelen op het gebied van sport, cultuur, maatschappelijk welzijn en volksgezondheid, waaronder het vfonds. Alle winst van De Lotto en de andere merken van De Nederlandse Loterij (Toto, Lucky Day, Krasloten en Eurojackpot) gaat al bijna zestig jaar naar deze goede doelen. Al sinds de oprichting van (voorheen) De Lotto, in 1961, krijgt het vfonds een jaarlijkse bijdrage. In 2016 bedroeg deze bijdrage € 360.504,-. Dit bedrag is inclusief een extra bate over 2015 van € 41.800,-.

Sms-acties

Sinds enkele jaren heeft het vfonds een aantal sms-acties gestart tijdens evenementen die georganiseerd worden door de gesubsidieerde projecten. Ondanks de inzet van vele gesteunde projecten en hun vrijwilligers heeft het vfonds besloten om de sms-acties per 31 december 2016 te beëindigen omdat kosten en baten niet in verhouding waren. In 2016 is een bedrag ontvangen van € 194,-.

Financieel beleid

VREDE

Vermogens- en beleggingsbeleid

Organisaties met een CBF-Erkenning zijn via de Erkenningregeling gehouden aan de Richtlijnen 'Reserve goede doelen' en 'Financieel Beheer goede doelen' van Goede Doelen Nederland. Conform deze richtlijn vormt het vfonds alleen reserves met een vooraf bepaalde bestemming.

De beleggingsportefeuille is in 2016 beheerd door twee vermogensbeheerders, Lombard Odier en Optimix. Zij zijn in het verslagjaar periodiek getoetst door Capital Counsel. Periodiek zijn de gerealiseerde beleggingsresultaten en de wijze van beleggen gerapporteerd en besproken met de directie en de Raad van Bestuur. De Raad van Toezicht is op de hoogte gebracht middels de notulen. Voor de verwerking van de beleggingen verwijzen wij u naar de jaarrekening.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is gericht op het in stand houden van het normvermogen, inclusief inflatie. Het doel op lange termijn (5-10 jaar) is om de statutaire doelstellingen te kunnen ondersteunen en te waarborgen. Het beleggingsprofiel is 'matig defensief' waarbij wordt belegd in de volgende categorieën:

Aandelen:	35% (max 40%)
Vastrentende waarden:	65%
Liquiditeiten:	0%
Complementaire beleggingen:	0%

Het vfonds wil verantwoord beleggen. De uitvoering hiervan is in de laatste jaren steeds diverser geworden. Ook engagement, ESG-integratie en impact investing zijn reguliere onderdelen geworden van een verantwoord beleggingsbeleid. Hier wordt binnen het vfonds nadrukkelijk aandacht aan besteed. In 2016 is een relatief hoge ESG-score behaald van 69,2%, waaruit blijkt dat de focus heeft gelegen op bedrijven met een hoge Sociale-Resultaat score.

Ook belegt het vfonds duurzaam op basis van ESG-maatstaven, zodat beleggen in bedrijven of landen met activiteiten die sociaal en maatschappelijk verwerpelijk

zijn, uitgesloten wordt. Ook zal het vfonds uitsluitend beleggen in bedrijven of landen die voldoen aan de Global Compact Principles van de Verenigde Naties. Beleggingen in ondernemingen en beleggingsfondsen worden uitgesloten indien zij:

- aanzetten tot gokverslaving;
- in belangrijke mate gericht zijn op de productie en levering van wapensystemen die geen onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen;
- betrokken zijn bij de productie van landmijnen, clustermunitie, atomaire, biologische en chemische wapens.

Uit de beleggingsoverzichten van de vermogensbeheerders per 31 december 2016 blijkt dat conform het beleggingsstatuut is belegd. Het gerealiseerd rendement over 2016 van de gehele beleggingsportefeuille bedroeg 3,04% (benchmark 5,04%). In 2015 bedroeg het rendement 4,38% (benchmark 2,41%).

Het rendement op de uitstaande geldleningen bedroeg 3,7% (2015: 4,8%). Voor een toelichting verwijzen wij u naar de jaarrekening.

Vrijwilligersbeleid

Het vfonds kan gezien worden als een "vliegwiél", zodat met haar steun vele projecten (en verdere samenwerking tussen projecten) mogelijk gemaakt worden. De uitwerking van de activiteiten gebeurt door de projectorganisaties, niet door vfonds zelf. Hierom heeft vfonds geen vrijwilligersbeleid vastgesteld. Wel zijn bij vele projecten die door vfonds worden ondersteund vrijwilligers betrokken. Het gaat om duizenden vrijwilligers in musea en tijdens herdenkingen, maar ook bij overige veteranenactiviteiten en het comité 4 en 5 mei. Al deze projecten kunnen niet uitgevoerd worden zonder de inzet van al deze vrijwilligers.

Saldo van baten en lasten over 2016

Over het boekjaar 2016 is een positief saldo behaald van 2,1 miljoen ten opzichte van positief 2,5 miljoen in 2015. Dit bedrag is voor een groot deel veroorzaakt door de vrijval van project 'Sobibor'. De gerealiseerde baten zijn

ten opzichte van de begroting 2016 in totaal 1,7 miljoen hoger. Dit verschil is onder andere veroorzaakt door een hogere bijdrage van 0,5 miljoen uit de gezamenlijke lotenactie met de BankGiro Loterij, een hogere bijdrage van 0,2 miljoen uit de Nationale Postcode Loterij, en per saldo een hoger koersresultaat van 1 miljoen (waarvan 0,5 miljoen ongerealiseerd).

De bijdrage van de Nationale Postcode Loterij was in 2016 vfonds ruim 9,9 miljoen ten opzichte van 9,8 miljoen in 2015. De bijdrage van De Lotto bedroeg in 2016 € 360.504 (2015: € 302.260). Het vfonds heeft in 2016 verder geïnvesteerd in geormerkte lotenacties, gezamenlijk georganiseerd met de BankGiro Loterij. Er is door een toename van het aantal deelnemers aan deze geormerkte wervingsacties een recordbedrag behaald van € 2.127.964. Per eind 2016 spelen 13.434 deelnemers mee voor het vfonds met bijna 19.000 loten. De begroting van € 1.600.000,- is in 2016 ruimschoots overtroffen, met dank aan alle deelnemers.

Aan donaties is in 2016 € 1.500,- ontvangen (2015: € 1.600).

Het beleggingsklimaat was in de eerste helft van 2016 negatief, waarbij een rendement is behaald van negatief 1,3%. De beleggingsportefeuille bleef ook ten opzichte van de benchmark achter, wat te wijten is aan de keuzes in de obligatiebeleggingen. Over heel 2016 is desondanks een gerealiseerd rendement behaald van 3,04%. Er is over heel 2016 een gerealiseerd koersresultaat behaald van ruim 0,2 miljoen (2015: 2 miljoen). De overige gerealiseerde baten uit beleggingen bedroegen ruim 1 miljoen (2015: 1,3 miljoen). Met een begroting van 0,8 miljoen voor de opbrengst uit beleggingen, is 0,5 miljoen als extra bate gerealiseerd.

Aan subsidiebestedingen was voor 2016 10 miljoen begroot. In 2016 zijn door de Raad van Bestuur verdeeld over vijf rondes 178 subsidies toegekend voor totaal 11,8 miljoen. De subsidies aan Stichting WEP (Politie) en Stichting WEB (Brandweer) bedroegen samen 1,05 miljoen voor de jaren 2016 en 2017. Dit bedrag komt direct ten laste van de voorziening Stichting WEP en WEB. De Raad van Bestuur heeft ook besloten om 0,5 miljoen voor het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1940-1945 via de resultaatbestemming ten laste van de bestemmingsreserve Oorlogs- en verzetsmusea te verantwoorden. Per saldo is bijna 0,5 miljoen minder aan de doelstellingen besteed dan begroot. Een bedrag van 9,5 miljoen (2015: 13,9 miljoen) is als subsidiebestedingen in de staat van

baten en lasten verantwoord na aftrek van de afgeboekte en vrijgevallen projecten in 2016. Het project 'Sobibor' is voor 0,8 miljoen vrijgevallen, omdat er niet op tijd lokale ontwikkelingen zijn gestart. De Raad van Bestuur heeft dit project per eind 2016 beëindigd en heeft in afwachting van een nieuw initiatief 0,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve oorlogs- en verzetsmusea.

De overige lasten: personeelskosten, communicatie, kosten werving baten en kosten beheer en administratie bedroegen in totaal 2,7 miljoen. Een groot deel hiervan betreft de voortgezette investering in gezamenlijke lotenacties met de BankGiro Loterij (1,5 miljoen). Er zijn binnen de overige uitgaven onder- en overbestedingen gerealiseerd ten opzichte van de begroting. De personeelskosten bijvoorbeeld zijn hoger vanwege de vervanging van de directeur en het inwerken van twee nieuwe medewerkers. De werkelijke uitgaven zijn nagenoeg gelijk aan de begrote uitgaven (2,7 miljoen).

Ontwikkeling vermogen

Het eigen vermogen is met het positieve resultaat van 2,1 miljoen toegenomen van 35,4 naar 37,5 miljoen. Het resultaat over 2016 is als volgt bestemd: toevoeging aan de continuïteitsreserve 0,8 miljoen, toevoeging aan de herwaarderingsreserve 0,6 miljoen, onttrekking aan de bestemmingsreserve 1,8 miljoen (1,2 miljoen resultaat minus 0,5 miljoen onttrekking minus 2,5 miljoen dotatie Ted Meines Fonds), en toevoeging aan de bestemmingsfondsen 2,5 miljoen. Per saldo wordt er 6.000,- in mindering gebracht op de rendementsreserve waarborg doelstelling.

De continuïteitsreserve bedraagt maximaal driemaal de jaarlijkse kosten van de bureauorganisatie. Hierbij zijn de (incidentele) uitgaven van de gezamenlijke BGL-lotenactie geëlimineerd. In 2016 is 0,8 miljoen toegevoegd welk bedrag ten gunste komt van de rendementsreserve waarborg doelstelling. Het eindsaldo bedraagt per saldo 3,5 miljoen (2015: 2,7 miljoen).

Aan de herwaarderingsreserve is het ongerealiseerd koersresultaat toegevoegd van 0,5 miljoen, vermeerderd met een dotatie van 0,1 miljoen. Het eindsaldo bedraagt per saldo 1,7 miljoen (2015: 1,1 miljoen). De bestemmingsreserve wordt hierna toegelicht.

Bestemmingsreserve;

Oorlogs- en verzetsmusea: Herinneringscentrum Loenen en overige ontwikkelprojecten

In 2016 is door de Raad van Bestuur besloten tot een onttrekking van 1,8 miljoen aan deze bestemmingsreserve.

Dit bedrag bestaat uit een onttrekking voor de ontwikkeling van het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1940/1945 (0,5 miljoen) en een onttrekking van 2,5 miljoen ten gunste van het Ted Meines Fonds. Daarnaast heeft het fonds besloten om uit het behaalde resultaat weer 1,2 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve voor toekomstige ontwikkelingen zoals de doorontwikkeling Sobibor, Crossroads Brabant, Airborne Gemeenten, Bevrijdingsmuseum Zeeland en Kamp Amersfoort.

Voorziening subsidieverplichtingen

De voorziening bestaat uit de BNMO Vereniging (6,2 miljoen) en Nationaal Comité 4 en 5 mei (2 miljoen), welke volgens de meerjarenafspraak voor twee jaren zijn opgenomen (één jaar wordt als kortlopende subsidieverplichting verantwoord). In 2016 is een vrijval van 0,8 miljoen gerealiseerd door de beëindiging van project 'Sobibor'. De vrijval is verantwoord als negatieve last op de subsidiebestedingen.

De bestedingen aan de projecten Stichting WEP en WEB en de Virtual Reality installatie 'Sobibor' zijn ten laste van de voorzieningen verantwoord. In 2016 is in totaal 1,9 miljoen afgeboekt (2015: 1,4 miljoen).

Het eindsaldo van de Voorziening subsidieverplichtingen bedraagt per saldo 9 miljoen (2015: 10,8 miljoen).

Begroting 2016

In 2016 is de begroting 2016 aangepast en op 15 september 2016 vastgesteld door de Raad van Bestuur. Op 30 september 2016 heeft de Raad van Toezicht de herziene begroting goedgekeurd.

Begroting 2017

De begroting van 2017 is nagenoeg gelijk aan 2016. Fonds verwacht een kleine stijging van de bijdrage uit de gezamenlijke BGL-lotenacties (+ 0,1 miljoen) en een stijging van de gerealiseerde baten uit beleggingen (+ 0,3 miljoen). De totale baten 2017 zijn vastgesteld op bijna 13 miljoen.

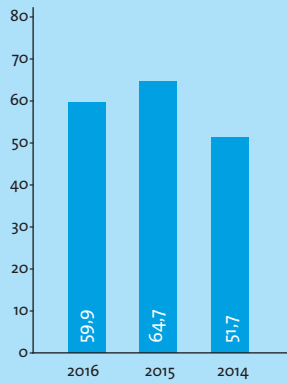
Het totale subsidiebudget bedraagt voor 2017 (gelijk aan 2016) 10 miljoen, verspreid over de drie werkgebieden: erkenning en waardering (3,9 miljoen), herinneren, herdenken en vieren (3 miljoen) en vrede democratie en rechtsstaat (3 miljoen). Onvoorzien 0,1 miljoen.

Het bureau is per 2017 voortgezet met een nieuwe directeur en 2 nieuwe medewerkers die meer contracturen hebben dan hun voorgangers. Gedurende 2017 zullen de

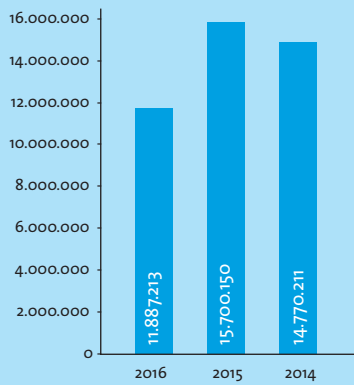
contracturen van de nieuwe medewerkers worden geëvalueerd, waardoor de realisatie in 2017 kan afwijken van de begroting. Er zal in 2017 verdere aandacht zijn voor (team)ontwikkeling, verhuizing, automatisering, de communicatiecampagnes en advisering fondsenwerving. De kosten voor werving baten stijgen met 0,1 miljoen tot 1,85 miljoen. Deze extra investering past bij de verwachte extra bijdrage uit de BGL-lotenacties.

De totale lasten 2017 zijn vastgesteld op 12,9 miljoen. Een positief saldo wordt begroot van 0,1 miljoen. De begroting 2017 is op 17 november 2016 vastgesteld door de Raad van Bestuur en op 25 november 2016 goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

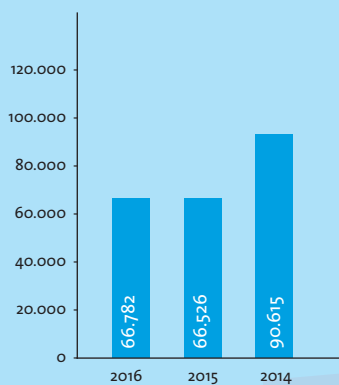
Percentage toekenning

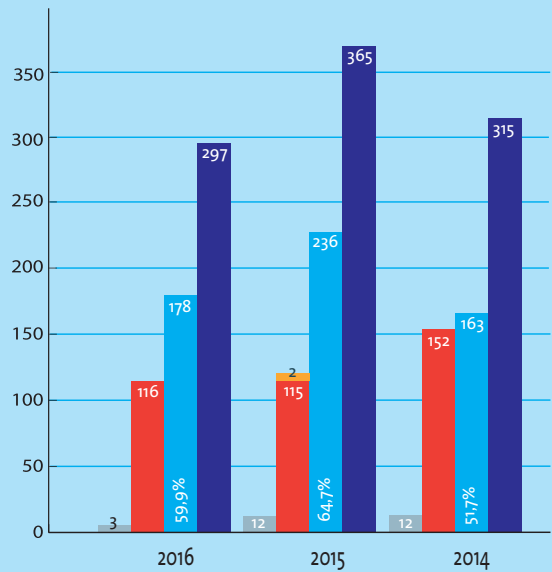
Uitgekeerde subsidie

Gemiddelde per toekenning

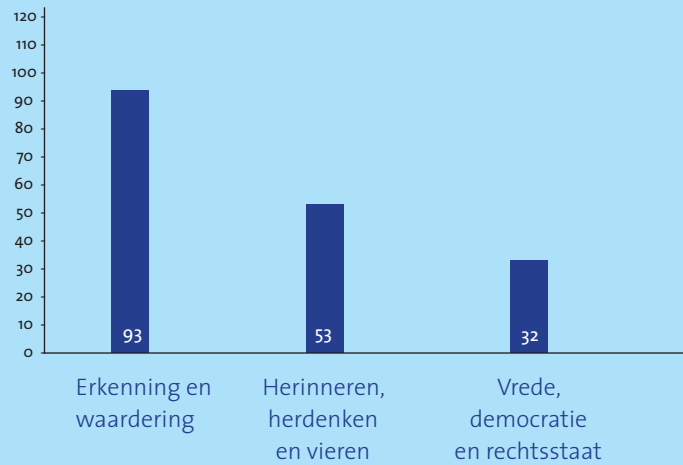

Aanvragen, afwijzingen en toekenningen

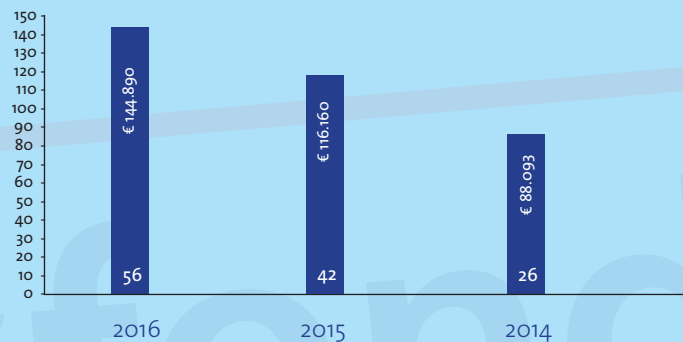

- afgewezen
- toegekend
- aantal aanvragen
- vervallen
- aangehouden

Verdeling per pijler toegekende aanvragen

Reünies

Jaarrekening 2016

ANALYSE VERSCHILLEN TUSSEN BEGROTING EN REALISATIE 2016 (in euro's)

In de begroting 2016 was rekening gehouden met een resultaat van 35.000 negatief.

In 2016 is een positief saldo gerealiseerd van 2.157.798, afgerond een voordelig verschil van 2.193.000. Dit verschil kan als volgt nader worden verklaard:

Hogere baten dan begroot

- baten uit gezamenlijke acties	528.000	
- baten uit acties van derden	240.000	
- opbrengst beleggingen (ongerealiseerd)	533.000	
- opbrengst beleggingen (gerealiseerd)	<u>526.000</u>	
		1.827.000

De baten zijn in 2016 ruim 1,8 miljoen hoger dan begroot. De belangrijkste factoren hiervoor zijn:

- verdere intensivering van de gezamenlijke BankGiro Loterij-lotenacties. De bijdrage was 528.000 hoger dan begroot;
- het nieuwe financieel reglement bij de overeenkomst met de Nationale Postcode Loterij (vanaf 2015), wat resulteert in een hogere bijdrage van 180.000;
- een extra bate van De Nederlandse Loterij van 41.800 uit 2015 welke is verantwoord in 2016 en welke niet begroot was;
- het ongerealiseerd koersresultaat (533.000) op balansdatum. Dit resultaat wordt uit voorzichtigheid jaarlijks niet begroot.
- het gerealiseerd koersresultaat. Een stijging van 526.000 ten opzichte van de begroting.

De totale beleggingsportefeuille heeft in 2016 een tijdgewogen rendement behaald van 3,04%.

Dit rendement bleef achter ten opzichte van de benchmark welke een rendement behaalde van 5,04%.

Desondanks bedroeg de totale opbrengst uit gerealiseerde beleggingen 1,3 miljoen, wat 526.000 hoger is dan de begroting.

Lagere baten dan begroot

- baten uit eigen fondsenwerving	<u>108.000-</u>	
		108.000-

In 2016 is nog te weinig inspanning verricht om de begroting te realiseren. De eigen fondsenwerving zal in 2017 meer aandacht krijgen.

Hogere lasten dan begroot

- personeelskosten	99.000-	
- kosten gezamenlijke acties	<u>75.000-</u>	
		174.000-

Door zowel uitbreiding als opvolging binnen de bureauformatie zijn de personeelskosten hoger dan begroot.

Lagere lasten dan begroot

- bestedingen aan doelstellingen	481.000	
- communicatiekosten	23.000	
- kosten eigen fondsenwerving	92.000	
- kosten van beleggingen	<u>52.000</u>	
		648.000

Er is voor 11,8 miljoen aan subsidiebestedingen toegekend, 1,8 miljoen hoger dan begroot.

Gedurende het jaar hebben afboekingen en vrijval van diverse subsidies geleid tot een gesaldeerd bedrag van 9,5 miljoen aan subsidiebestedingen.

De vrijval subsidiebestedingen (1,3 miljoen) is grotendeels veroorzaakt door de beëindiging van project Nationaal Monument Kamp Vught-Sobibor (0,8 miljoen). Het is nog niet duidelijk of er een nieuw initiatief komt. Vooruitlopend hierop is dit bedrag gereserveerd in de bestemmingsreserve.

2.193.000

BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (in euro's)

(na resultaatbestemming)

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
ACTIVA		
VASTE ACTIVA		
MATERIËLE VASTE ACTIVA (1)		
Inventaris	17.527	12.884
Vervoermiddelen	23.968	7.953
	41.495	20.837
FINANCIËLE VASTE ACTIVA (2)		
Obligaties	25.114.852	25.677.069
Aandelen	17.048.031	15.630.300
	42.162.883	41.307.369
Leningen u/g	7.927.955	7.908.880
	50.090.838	49.216.249
VLOTTENDE ACTIVA		
OVERLOPENDE ACTIVA (3)		
Rente beleggingen	279.107	295.341
Overige vorderingen	1.440.169	3.190.346
	1.719.276	3.485.687
LIQUIDE MIDDELEN (4)		
	7.074.648	5.103.516
	<u>58.926.257</u>	<u>57.826.289</u>
PASSIVA		
RESERVES EN FONDSSEN (5)		
RESERVES		
Stichtingskapitaal	45	45
Rendementsreserve waarborg doelstelling	26.754.957	26.761.016
Continuïteitsreserve	3.500.000	2.700.000
Herwaarderingsreserve	1.768.060	1.139.878
Bestemmingsreserve	3.000.000	4.800.000
	35.023.062	35.400.939
BESTEMMINGSFONDSSEN		
Ted Meines Fonds	2.512.578	-
Mike Hoekendijk Fonds	2.340	-
BNMO Fonds	20.000	-
	2.534.918	-
	37.557.980	35.400.939
VOORZIENINGEN (6)		
Voorziening subsidieverplichtingen	8.955.122	10.836.087
KORTLOPENDE SCHULDEN (7)		
Schulden op korte termijn	12.413.155	11.589.263
	<u>58.926.257</u>	<u>57.826.289</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016 VOOR LASTENVERDELING (in euro's)

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
BATEN:			
Baten uit eigen fondsenwerving (8)	17.382	125.000	1.637
Baten uit gezamenlijke acties (9)	2.127.964	1.600.000	898.930
Baten uit acties van derden (10)	10.340.419	10.100.00	10.166.420
Rentebaten en baten uit beleggingen (gerealiseerd) (11)	1.325.622	800.000	3.313.203
Baten uit beleggingen (ongerealiseerd) (11)	533.391	-	751.748 -
Overige baten (12)	-	-	4.325.000
Som der baten	14.344.778	12.625.000	17.953.442
LASTEN:			
Bestedingen aan doelstellingen (13)			
Erkenning en waardering (oorlogs)getroffenen en Veteranen (exclusief projectsubsidies WEP-WEB € 1.051.500,-)	4.060.637	4.785.000	4.904.169
Herinneren, Herdenken en Vieren	4.750.716	3.000.000	7.182.546
Vrede, Democratie en Rechtsstaat	1.965.264	2.000.000	2.360.779
Projectontwikkeling (inclusief Veteranenbegraafplaats Loenen)	59.096	215.000	12.556
	10.835.713	10.000.000	14.460.050
Afboeken/vrijval/restitutie projecten	1.315.967 -	-	592.235 -
<i>Tussentelling subsidie</i>	9.519.746	10.000.000	13.867.815
Personeelskosten (14)	609.589	510.000	452.353
Communicatiekosten (14)	152.387	175.000	102.876
<i>Totaal</i>	10.281.722	10.685.000	14.423.044
Werving baten (14)			
Intern: Kosten eigen fondsenwerving	7.721	100.000	10.742
Kosten van beleggingen	197.804	250.000	210.367
Extern: Kosten gezamenlijke acties	1.475.063	1.400.000	604.225
Kosten acties derden	-	-	10.060
	1.680.588	1.750.000	835.394
Beheer en administratie (14)			
Kosten beheer en administratie	224.670	225.000	173.218
	224.670	225.000	173.218
Som der lasten	12.186.980	12.660.000	15.431.656
Saldo van baten en lasten	2.157.798	35.000-	2.521.786
Resultaatbestemming			
Toevoeging/onttrekking aan (5):			
Continuïteitsreserve	800.000	-	1.400.000-
Herwaarderingsreserve	628.182	-	1.398.128-
Rendementsreserve waarborg doelstelling	6.059-	35.000-	8.988.588
Bestemmingsreserve	1.800.000-	-	3.668.674-
Bestemmingsfondsen	2.535.675	-	-
	2.157.798	35.000-	2.521.786

Op de begroting 2016 (voor lastenverdeling) is geen accountantscontrole toegepast.

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
Percentage bestedingen aan doelstellingen ten opzichte van totale baten (exclusief ongerealiseerd beleggingsresultaat en vrijval voorzieningen):	68,93%*	79,21%	96,38%
Percentage bestedingen aan doelstellingen ten opzichte van totale lasten:	78,11%	78,99%	89,87%
Percentage kosten eigen/gezamenlijke fondsenwerving ten opzichte van de baten eigen/gezamenlijke fondsenwerving:	69,12%	86,96%	68,29%
Percentage kosten beheer en administratie ten opzichte van totale lasten (norm is 5%):	1,84%	1,78%	1,12%

* Het percentage is in 2016 lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door de vrijval van project Nationaal Monument Kamp Vught-Sobibor (ad 0,8 miljoen). Exclusief deze vrijval is het percentage bestedingen aan doelstellingen 74,7%

KASSTROOMOVERZICHT

Om een inzicht te geven in het verloop van de kasstromen in 2016, is onderstaand een kasstroomoverzicht opgenomen.

	31-12-2016	
Saldo van baten en lasten	2.157.798	
Mutatie overlopende activa	1.766.411	
Mutatie schulden op korte termijn	823.893	
Mutatie voorziening subsidieverplichtingen op lange termijn	1.880.965 –	
Afschrijvingen	12.762	
	722.101	
Kasstroom uit operationele activiteiten	2.879.899	
Mutatie materiële vaste activa		
Investerings	33.420 –	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	33.420 –	jaarverslag 2016
Mutatie financiële vaste activa	875.347 –	
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	875.347 –	39
Netto-kasstroom	1.971.132	
Beginstand liquide middelen	5.103.516	
Eindstand liquide middelen	7.074.648	

Het kasstroomoverzicht geeft aan welke feitelijke geldstromen de organisatie in de loop van het boekjaar binnenkomen en uitgaan. Er ontstaat inzicht in de financiering van de activiteiten, de solvabiliteit en de kwaliteit van het behaalde resultaat.

vfonds

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (in euro's)

VASTE ACTIVA

ACTIVA

MATERIËLE VASTE ACTIVA (1)

	Inventaris	Vervoermiddelen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	12.884	7.953	20.837
Investeringsen	13.420	20.000	33.420
	<u>26.304</u>	<u>27.953</u>	<u>54.257</u>
Afschrijving	8.777-	3.985-	12.762-
Boekwaarde 31 december 2016	<u>17.527</u>	<u>23.968</u>	<u>41.495</u>

Het afschrijvingspercentage bedraagt 20%.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA (2)

De ontwikkeling van deze post in het boekjaar kan als volgt worden weergegeven:

	<u>31-12-2016</u>
Obligaties	
Waardering per 1 januari 2016	25.677.069
Aankoop	4.179.637
	<u>29.856.706</u>
Aflossing / verkoop	4.924.630
	<u>24.932.076</u>
Koersmutaties	182.776
Waardering per 31 december 2016	<u>25.114.852</u>
Aandelen	
Waardering per 1 januari 2016	15.630.300
Aankoop	8.564.000
	<u>24.194.300</u>
Aflossing / verkoop	7.496.885
	<u>16.697.415</u>
Koersmutaties	350.616
Waardering per 31 december 2016	<u>17.048.031</u>
Totaal waarde per 31 december 2106	<u>42.162.883</u>

Leningen u/g

Door vfonds zijn de volgende leningen verstrekt:

	Saldo 1-1-2016	Nieuwe lening 2016	Aflossing 2016	Saldo 31-12-2016	Aflossing 2017	Langlopend 31-12-2016
Stichting de Basis t.bv nieuwbouw	6.000.000	-	-	6.000.000	-	6.000.000
Stichting NEW t.b.v. Hotel de Wereld	1.958.880	-	52.425	1.906.455	53.500	1.852.955
Stichting LRE t.b.v. fondswerving USA	-	75.000	-	75.000	-	75.000
	<u>7.958.880</u>	<u>75.000</u>	<u>52.425</u>	<u>7.981.455</u>	<u>53.500</u>	<u>7.927.955</u>

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (vervolg)

De lening ten behoeve van nieuwbouw voor Stichting de Basis te Doorn is op 6 juni 2011 overeengekomen. Op 14 januari 2016 is een nieuwe leningovereenkomst vastgesteld met een aangepaste aflossingsverplichting. De lening is vanaf 6 juni 2011 een achtergestelde lening. Momenteel wordt deze vorm besproken met Stichting De Basis. Vanaf 1 augustus 2021 zal voor de resterende looptijd van 10 jaar maandelijks een bedrag van € 50.000,- worden afgelost. De rente bedraagt tot 6 juni 2016 5%, hierna wordt de rente bepaald door de 5-jaars IRS rente te verhogen met 2,5%. Als zekerheid voor deze lening geldt een tweede hypothecaire inschrijving op de nieuwbouw ten bedrage van € 6 miljoen.

De lening ten behoeve van Stichting Nationaal Erfgoed Hotel de Wereld (NEW) is op 13 december 2013 overeengekomen voor de aankoop van Hotel de Wereld te Wageningen. De looptijd is 25 jaar, waarbij de eerste aflossing plaatsvindt vanaf 1 februari 2015 (maandelijks achteraf). De rente bedraagt 4% per jaar. De aflossing vanaf 2015 tot en met 2027 bestaat uit het saldo van huurinkomsten na aftrek van de exploitatiekosten en rentelasten. Dit bedrag zal halfjaarlijks worden herkend en gecorrigeerd. Gedurende de resterende looptijd van 2028 tot en met 16 december 2038 wordt maandelijks een evenredig deel van het nog openstaande gedeelte van het krediet afgelost.

De lening ten behoeve van fondsenwerving USA is op 1 juli 2016 overeengekomen voor de periode 1 juli 2016 tot en met 31 december 2018. De rente bedraagt naar tijd gelang de 2-jaars IRS rente, te verhogen met 0,5% waarbij deze minstens 2,5% per jaar bedraagt. De aflossing vindt plaats in 10 gelijke jaarlijks opeenvolgende termijnen, telkens te voldoen uiterlijk op 31 december, ingaande 31 december 2018.

VLOTTENDE ACTIVA

OVERLOPENDE ACTIVA (3)

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
<i>Rente beleggingen</i>		
Obligaties Lombard Odier	181.978	178.723
Obligaties Optimix	<u>97.129</u>	<u>116.618</u>
	<u>279.107</u>	<u>295.341</u>
<i>Overige vorderingen</i>		
Aflossing lening u/g Stichting NEW t.b.v. Hotel de Wereld	53.500	50.000
Rente lening u/g Stichting LRE t.b.v. fondswerving USA	781	-
Bijdrage BankGiro Loterij	522.712	246.980
Bijdrage Nationale Postcode Loterij	752.676	2.749.220
Bijdrage De Nederlandse Loterij	103.501	95.000
Rentebaten spaardeposito	92	4.350
Donaties Ted Meines Fonds	173	-
Overlopende activa	<u>6.734</u>	<u>44.769</u>
	<u>1.440.169</u>	<u>3.190.346</u>

LIQUIDE MIDDELEN (4)

Triodos bank betaalrekening	3.252.961	1.842.503
Triodos bank donaties	29.337	12.210
Triodos bank rendementsrekening	7.064	7.054
ASN Zakelijke rekening	16.852	12.757
Lombard Odier	181.179	1.848.765
Optimix	<u>3.587.255</u>	<u>1.380.277</u>
	<u>7.074.648</u>	<u>5.103.516</u>

Er is een bankgarantie verstrekt aan Triodos Bank (rendementsrekening) ad € 5.848,-. Dit bedrag is niet direct beschikbaar.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (vervolg)

PASSIVA

RESERVES EN FONDSEN (5)

Rendements- en continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve bestaat uit twee delen. Een continuïteitsreserve ten behoeve van de eigen organisatie en een rendementsreserve ter waarborging van de doelstelling.

Het verloop van deze reserves is als volgt:

Saldo 1 januari	29.461.016
Resultaatbestemming	6.059-
Mutatie continuïteitsreserve	800.000
Saldo 31 december	<u>30.254.957</u>

Bestaande uit:

Continuïteitsreserve ten behoeve van de bureau organisatie	3.500.000
Rendementsreserve ter waarborging van de doelstelling	26.754.957
	<u>30.254.957</u>

Herwaarderingsreserve beleggingen

De herwaarderingsreserve heeft als doel schommelingen op te vangen in de waarderingen van de beleggingen per einde boekjaar als gevolg van onrealiseerde koersresultaten.

Het verloop van deze reserve is als volgt:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Saldo 1 januari	1.139.878	2.538.006
Bij: onrealiseerd koersresultaat boekjaar	533.391	751.748-
Bij: dotatie deel onrealiseerd koersresultaat	94.791	646.380-
Saldo 31 december	<u>1.768.060</u>	<u>1.139.878</u>

De dotatie betreft de aansluiting van de overzichten van de vermogensbeheerders van beide portefeuilles.

De totale mutatie (628.182) wordt toegevoegd aan de herwaarderingsreserve.

Bestemmingsreserve

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Oorlogs- verzetsmusea	3.000.000	4.800.000
	<u>3.000.000</u>	<u>4.800.000</u>

Bestemmingsreserve Oorlogs- en verzetsmusea € 3.000.000.

De bestemmingsreserve is gevormd voor investeringen die verband houden met de infrastructuur van musea en herinneringscentra.

Het verloop van deze reserve is als volgt:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Saldo 1 januari	4.800.000	6.900.000
Dotatie	1.200.000	-
Opname	500.000-	2.100.000-
Ottrekking ten gunste van Ted Meines Fonds	2.500.000-	-
Saldo per 31 december	<u>3.000.000</u>	<u>4.800.000</u>

De Raad van Bestuur van vfonds heeft besloten:

* In 2015 is € 250.000,- aanvullende subsidie toegekend aan Oorlogs- en verzetsmuseum Rotterdam, waarvan € 100.000,- ten laste van de reserve;

* In 2015 is € 1.000.000,- subsidie toegekend aan Stichting Oranjehotel voor de doorontwikkeling en NIOD-studie van het Oranjehotel als herinneringscentrum;

* In 2015 is € 1.000.000,- subsidie toegekend aan het Joods Historisch Museum voor de ontwikkeling van een Sjoa Centrum en museum;

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (vervolg)

* In 2016 is € 1.500.000,- subsidie toegekend aan het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1940-1945 voor de vernieuwing van het museum, waarvan € 500.000 ten laste komt van de reserve;

* De bestemmingsreserve is per einde 2016 o.a. bestemd voor de doorontwikkeling Sobibor, Crossroads Brabant (inclusief Overloon/Breda), Airborne Gemeenten, Kamp Amersfoort en Bevrijdingsmuseum Zeeland. Hiervoor wordt € 1.200.000 van het resultaat gedeoteerd aan de bestemmingsreserve;

* Er is € 2.500.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve ten gunste van het Ted Meines Fonds.

Bestemmingsfondsen

Onder deze post zijn de navolgende fondsen op naam opgenomen. De mutaties zijn als volgt weer te geven:

	Saldo 1-1-2016	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2016
Ted Meines Fonds	-	2.512.578	-	2.512.578
Mike Hoekendijk Fonds	-	15.300	12.960	2.340
BNMO Fonds	-	20.000	-	20.000
	-	2.547.878	12.960	2.534.918

De fondsen op naam zijn door het vfonds beheerde fondsen met beperkte bestedingsmogelijkheden, welke in overleg met het vfonds door derden zijn bepaald.

Het Ted Meines Fonds is opgericht voor de realisatie, onderhoud en beheer van de Veteranenbegraafplaats bij het Ereveld Loenen. De toevoeging in 2016 bestaat uit de gedeeltelijke baten van de Telegraafpuzzelactie 2014 (€ 12.203) en donaties (€ 375). Hiernaast is € 2.500.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve ten gunste van het Ted Meines Fonds.

Het Mike Hoekendijk Fonds is bestemd voor het waarderen van juridisch en inspirerend vakmanschap van politieambtenaren. De toevoeging in 2016 bestaat uit een jaarlijkse schenking (€15.000) en een donatie. In 2016 is een subsidie toegekend van € 12.000 voor het project: Mike Hoekendijk Prijs 'De Blauwe Parel'.

Door de BNMO Vereniging is per eind 2016 € 20.000 uit het resultaat bestemd ten gunste van het BNMO Fonds. Dit fonds op naam zal in 2017 geformaliseerd worden.

VOORZIENINGEN (6)

Voorziening subsidieverplichtingen

De subsidieverplichtingen zijn aangegaan voor een periode van maximaal drie jaar.

De specificatie van deze balanspost is als volgt:	31-12-2016	31-12-2015
BNMO Vereniging*	6.200.000	6.200.000
Nationaal Comité 4 en 5 mei	2.000.000	2.000.000
Stichting WEP en WEB<	708.400	1.759.900
Stichting Nationaal Monument Kamp Vught (Sobibor) ^	46.722	876.187
	<u>8.955.122</u>	<u>10.836.087</u>

* Met ingang van 2016 is de subsidietoekenning rechtstreeks verstrekt aan de BNMO Vereniging. De voorziening voor Stichting de Basis is hierdoor per 31 december 2015 beëindigd en overgegaan naar de BNMO Vereniging.

< Met ingang van 2016 is de bestemming van de voorziening Stichting Waardering Erkenning Politie uitgebreid met activiteiten van Stichting Waardering en Erkenning Brandweer (WEB). De subsidietoekenningen komen in het betreffende jaar ten laste van de voorziening.

^ In 2016 zijn de uitgaven van de Virtual Reality installatie 'Sobibor' direct ten laste van de voorziening verantwoord. Een bedrag van € 800.000 valt vrij in 2016, gelet op de besluitvorming in Polen, en is in afwachting van een nieuwe aanvraag gereserveerd in de bestemmingsreserve. Het resterende bedrag is bestemd voor de 'verhuizing' van de Virtual Reality installatie.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2016 (vervolg)

SCHULDEN (7)

SCHULDEN OP KORTE TERMIJN

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
<i>Toegekende subsidieverplichtingen die nog niet zijn uitgekeerd per einde jaar:</i>		
BNMO Vereniging	2.677.426	3.068.249
Nationaal Comité 4 en 5 mei	1.236.000	1.200.000
Oorlogs en verzetsmuseum Rotterdam	-	150.000
Joods Historisch Museum	400.000	1.000.000
Bevrijdingsmuseum Zeeland	150.000	250.000
Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944 - 1945	1.503.000	-
Oorlogsgravenstichting	3.495	241.557
Stichting Oranjehotel	300.000	900.000
Stichting Liberation Route Europe (SLRE)	595.000	647.000
Stichting Waardering Erkenning Politie (WEP)	513.500	527.800
Stichting Waardering Erkenning Brandweer (WEB)	373.750	-
Stichting Indisch Herinneringscentrum	45.000	220.000
Stichting Nederlandse Veteranendag	292.500	-
Stichting Movies That Matter	300.000	375.000
Stichting Hope XXL	90.000	132.500
Het Nederlandse Rode kruis	536.500	-
Omroepvereniging BNN-VARA	61.250	561.250
Gemeente Arnhem	142.500	-
Stichting G1000.nu	115.000	150.000
Stichting 100ste Vierdaagse	51.000	126.500
Overige toegekende subsidiebijdragen (< € 100.000)	<u>1.234.502</u>	<u>1.915.059</u>
	10.620.423	11.464.915
Bijdrage NPL Nationaal Monument Kamp Amersfoort	1.500.000	-
Crediteuren	107.342	39.731
Loonheffing	38.939	23.337
Pensioenfonds	3.743	5.043
Reservering vakantiegeld en loopbaanbudget	4.125	15.225
Beheerloon	15.000	17.306
Accountant	19.623	20.000
Overlopende passiva	<u>103.960</u>	<u>3.706</u>
	<u>12.413.155</u>	<u>11.589.263</u>

Het saldo van de kortlopende subsidieverplichtingen is afhankelijk van de voortgang en de ontvangen projectverantwoordingen. Bij diverse organisaties is de kortlopende balansverplichting gelijk aan de aanvraag voor het nieuwe jaar, bij andere organisaties is het saldo van één of diverse projecten per organisatie verantwoord. Periodiek wordt er een ouderdomsanalyse gemaakt, waarbij vervallen projecten opgeschoond of aangemaand worden.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

1. De door subsidiënten te restitueren subsidie-bedragen. De omvang van deze posten is pas bekend nadat de afrekening door de betreffende instelling is ingediend en worden in het jaar van ontvangst of besluit tot vrijval in het resultaat van de stichting opgenomen.
2. De huurverplichting voor 2017 bedraagt € 26.745,- voor de kantooruimte aan de Oranje Nassaulaan 5 te 's-Hertogenbosch. De huidige huurovereenkomst eindigt op 28 februari 2018 met een opzegtermijn van 12 maanden.
3. Voor de eerste generatie BNMO-leden bestaat er vanuit het vfonds, het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg een zorgplicht welke blijkt uit de statuten.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016 (in euro's)

BATEN

BATEN UIT EIGEN FONDSENWERVING (8)	<u>Realisatie 2016</u>	<u>Begroting 2016</u>	<u>Realisatie 2015</u>
Donaties en giften	1.513	125.000	1.637
Bijdrage 'Geef mobiel'	194	-	-
Fondsen op Naam	15.675	-	-
	<u>17.382</u>	<u>125.000</u>	<u>1.637</u>

In 2016 is nog te weinig inspanning verricht om de begroting voor Donaties en giften te realiseren. Per eind 2016 heeft vfonds de actie 'Geef mobiel' beëindigd.

De bate Fondsen op Naam bestaat uit baten ten behoeve van de bestemmingsfondsen.

BATEN UIT GEZAMENLIJKE ACTIES (9)	<u>Realisatie 2016</u>	<u>Begroting 2016</u>	<u>Realisatie 2015</u>
BankGiro Loterij lotenactie	2.127.162	1.600.000	898.447
BankGiro Loterij kraskaarten verzetsmusea	802	-	281
Puzzelactie Telegraaf	-	-	202
	<u>2.127.964</u>	<u>1.600.000</u>	<u>898.930</u>

BATEN UIT ACTIES VAN DERDEN (10)	<u>Realisatie 2016</u>	<u>Begroting 2016</u>	<u>Realisatie 2015</u>
Nationale Postcode Loterij	9.979.915	9.800.000	9.864.160
De Nederlandse Loterij (w.o. De Lotto)	360.504	300.000	302.260
	<u>10.340.419</u>	<u>10.100.000</u>	<u>10.166.420</u>

In de bate van de Nederlandse Loterij (Lotto) 2016 is een bedrag van € 41.800 verantwoord als afrekening over 2015.

RENTEBATEN EN BATEN UIT BELEGGINGEN (11)	<u>Realisatie 2016</u>	<u>Begroting 2016</u>	<u>Realisatie 2015</u>
Gerealiseerd			
Inkomsten uit obligaties (rente)	526.921	250.000	659.545
Inkomsten uit aandelen (dividend)	258.330	250.000	247.790
Inkomsten uit leningen u/g (rente)	294.003	300.000	379.241
Inkomsten uit deposito (rente)	258-	-	2.890
Gerealiseerd koersresultaat	246.626	-	2.023.737
	<u>1.325.622</u>	<u>800.000</u>	<u>3.313.203</u>

De gerealiseerde baten uit beleggingen worden jaarlijks voorzichtig begroot.

Ongerealiseerd

Koersresultaat aandelen en obligaties	<u>533.391</u>	<u>-</u>	<u>751.748-</u>
---------------------------------------	----------------	----------	-----------------

Overige baten (12)

BNMO Vereniging	-	-	3.100.000
Nationaal Comité 4 en 5 mei	-	-	1.000.000
Stichting Herdenking 15 augustus 1945	-	-	225.000
	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>4.325.000</u>

De overige baten in 2015 zijn ontstaan door de vrijval van 4,3 miljoen van de meerjaren subsidie verplichtingen.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016 (VERVOLG)

LASTEN

BESTEDINGEN AAN DOELSTELLINGEN (13)

De over 2016 en 2015 toegekende bedragen gesaldeerd met de afboekingen/vrijval van projecten kunnen als volgt worden samengevat:

	2016		Begroting 2016	2015	
	aantal	bedrag	bedrag	aantal	bedrag
Subsidies:					
€ 50.000,- en hoger	24<	9.301.000		33*	12.219.000
Tussen € 25.000- en € 50.000,-	22	799.000		27	977.000
Beneden € 25.000,-	129	735.713		174	1.264.050
Afboeken / vrijval projecten		1.315.967-			592.235-
	<u>175</u>	<u>9.519.746</u>	<u>10.000</u>	<u>234</u>	<u>13.867.815</u>

Subsidietoekenningen ten laste van de voorziening Stichting WEP en WEB:

2016: < exclusief WEP-WEB 2016-2017; totaal € 1.051.500,- (3 toekenningen)

2015: * exclusief WEP 2015-2016; totaal € 1.240.100,- (2 toekenningen)

BUREAU EN ORGANISATIE (14)

	<u>Realisatie 2016</u>	<u>Begroting 2016</u>	<u>Realisatie 2015</u>
Personeel			
Personeelskosten*	609.589	510.000	452.353
Communicatie			
Campagnekosten	44.426	75.000	27.225
Advertenties	12.291	20.000	33.317
Overige kosten communicatie	95.670	80.000	42.334
	<u>152.387</u>	<u>175.000</u>	<u>102.876</u>
Werving baten			
Intern: Kosten eigen fondsenwerving	7.721	100.000	10.742
Kosten van beleggingen	197.804	250.000	210.367
Extern: Kosten gezamenlijke acties	1.475.063	1.400.000	604.225
Kosten acties derden	-	-	10.060
	<u>1.680.588</u>	<u>1.750.000</u>	<u>835.394</u>
Beheer en administratie			
Huisvestingskosten	31.259	36.000	30.676
Kosten vervoermiddelen	4.518	6.000	3.568
Afschrijvingskosten	12.762	12.500	10.409
Algemene kosten	44.038	45.000	26.644
Bestuurskosten**	59.546	45.500	33.368
Salarisadministratie	1.787	1.500	1.986
Accountantskosten	24.680	30.000	27.093
(Juridische) advieskosten	3.838	2.500	1.469
Kosten CBF	6.645	5.000	7.595
Contributie brancheorganisaties	21.366	22.000	14.580
Kosten beleid	14.231	19.000	15.830
	<u>224.670</u>	<u>225.000</u>	<u>173.218</u>
	<u>2.667.234</u>	<u>2.660.000</u>	<u>1.563.841</u>

Het gemiddeld aantal werknemers bedroeg in 2016 5,5 FTE (2015 5 FTE).

* De personeelskosten zijn o.a. gestegen door twee maanden 'overdracht directie' aan het einde van 2016.

Ook zijn de wervingskosten directeur ad € 49.545,- verantwoord in de personeelskosten.

** De bestuurskosten zijn o.a. gestegen door nagekomen lasten uit 2015.

1. Bezoldiging directie

Directeur	A.J.M. Heerts	M.C.G. van Hattem
Dienstverband	onbepaald	bepaald
Uren (voltijds)	36	36
Partime percentage (gemiddeld)	48,1%	80
Periode	1/1 - 31/12	1/11-31/12
Bezoldiging (in euro's)		
Jaarinkomen		
Bruto loon	58.242	14.343
vakantiegeld	4.554	1.128
Totaal jaarinkomen	62.796	15.471
SV lasten (werkgeversdeel)	9.254	1.543
Onkostenvergoeding	1.500	652
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	5.350	1.507
Totaal bezoldiging 2016	78.900	19.173
Totaal bezoldiging 2015	48.121	-

De Raad van Bestuur stelt het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vast. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2016. Bij de vaststelling van het bezoldigingsbeleid en de bepaling van de beloning volgt vfonds de 'Adviesregeling Beloning Directeuren van Goede Doelen' voor besturen en raden van toezicht (www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen van de directeur. Het voor de toetsing aan de geldende maxima relevante werkelijke jaarinkomen 2016 van directeur A.J.M. Heerts bedroeg € 62.796 (0,48 FTE/12 mnd). Een verhoging van het deeltijdpercentage gedurende een deel van het jaar is de reden van een hoger jaarinkomen ten opzichte van 2015.

Het jaarinkomen, de pensioenlasten en de overige beloningen samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 85.440 (0,48 FTE/12 mnd). Het voor de toetsing aan de geldende maxima relevante werkelijke jaarinkomen 2016 van directeur M.C.G. van Hattem bedroeg € 15.471 (0,8 FTE/2 mnd). Het jaarinkomen, de pensioenlasten en de overige beloningen samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 23.733 (0,8 FTE/2 mnd).

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar hoofdstuk Communicatie en Organisatie van het jaarverslag. Aan beide directeuren zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Per november 2016 heeft directeur M.C.G. van Hattem een auto ter beschikking.

2. Vergoeding Raad van Bestuur:

Voorzitter Raad van Bestuur	€ 15.000
Bestuurslid Raad van Bestuur	€ 7.500
Secretaris Raad van Bestuur	-

De vergoeding aan de leden van de Raad van Toezicht bedroeg in 2016 volgens de wettelijk toegestane vrijwilligersvergoeding € 1.200 (voorzitter) en € 900 (bestuurslid).

BEGROTING 2017 en 2016 IN VERGELIJKING MET DE DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016, 2015 en 2014
(in euro's)

	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015	Realisatie 2014
BATEN					
Baten uit eigen fondsenwerving	125.000	125.000	17.382	1.637	1.782
Baten uit gezamenlijke acties	1.700.000	1.600.000	2.127.964	898.930	441.529
Baten uit acties van derden	10.100.000	10.100.000	10.340.419	10.166.420	9.124.156
Rentebaten en baten uit beleggingen (gereal.)	1.065.000	800.000	1.325.622	3.313.203	2.448.645
Baten uit beleggingen (ongerealiseerd)	-	-	533.391	751.748	2.253.059
Overige baten	-	-	-	4.325.000	1.135.097
Som der baten	12.990.000	12.625.000	14.344.778	17.953.442	15.404.268
LASTEN					
Bestedingen aan doelstellingen					
Subsidies	10.000.000	10.000.000	9.519.746	13.867.815	14.015.571
Personeelskosten	595.000	510.000	609.589	452.353	377.321
Communicatie	200.000	175.000	152.387	102.876	295.866
	<u>10.795.000</u>	<u>10.685.000</u>	<u>10.281.722</u>	<u>14.423.044</u>	<u>14.688.758</u>
Werving baten					
Intern: Kosten eigen fondsenwerving	100.000	100.000	7.721	10.742	242.393
Kosten van beleggingen	250.000	250.000	197.804	210.367	177.451
Extern: Kosten gezamenlijke acties	1.500.000	1.400.000	1.475.063	604.225	100.000
Kosten acties derden	-	-	-	10.060	10.998
	<u>1.850.000</u>	<u>1.750.000</u>	<u>1.680.588</u>	<u>835.394</u>	<u>530.842</u>
Beheer en administratie					
Huisvestingskosten	36.000	36.000	31.259	30.676	29.318
Kosten vervoermiddelen	11.500	6.000	4.518	3.568	4.464
Afschrijvingskosten	16.700	12.500	12.762	10.409	13.390
Algemene kosten	35.000	45.000	44.038	26.644	28.924
Bestuurskosten	52.000	45.500	59.546	33.368	42.973
Salarisadministratie	1.500	1.500	1.787	1.986	3.985
Accountantskosten	30.000	30.000	24.680	27.093	31.359
(Juridische) advieskosten	2.500	2.500	3.838	1.469	-
Kosten CBF	5.000	5.000	6.645	7.595	4.530
Contributie brancheorganisaties	22.000	22.000	21.366	14.580	15.080
Kosten beleid	19.000	19.000	14.231	15.830	9.785
	<u>231.200</u>	<u>225.000</u>	<u>224.670</u>	<u>173.218</u>	<u>183.808</u>
Som der lasten	12.876.200	12.660.000	12.186.980	15.431.656	15.403.408
Mutatie continuïteitsreserve	-	-	800.000	1.400.000	500.000
Mutatie herwaarderingsreserve	-	-	628.182	1.398.128	2.253.059
Mutatie rendementsreserve					
waarborg doelstelling	113.800	35.000	6.059	8.988.588	1.598.199
Mutatie bestemmingsreserve	-	-	1.800.000	3.668.674	1.154.000
Mutatie bestemmingsfondsen	-	-	2.535.675	-	-
Totaal	12.990.000	12.625.000	14.344.778	17.953.442	15.404.268

ALGEMEEN

De jaarrekening 2016 is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn RJ 650 Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen van de Raad van de Jaarverslaggeving.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders is vermeld. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, tenzij anders is vermeld.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De beleggingen in obligaties en aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum. Het verschil tussen de beurswaarde en de aanschafwaarde is verantwoord in de staat van baten en lasten. Ongerealiseerde koersresultaten worden via de resultaatbestemming onder de staat van baten en lasten verantwoord in de herwaarderingsreserve.

Leningen u/g worden gewaardeerd tegen nominale waarde, indien nodig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

VORDERINGEN

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, indien nodig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

RENDEMENTS- EN CONTINUÏTEITSRESERVE

De rendementsreserve ter waarborging van de doelstelling wordt aangehouden om voor maximaal drie jaren de subsidiëring aan instellingen, behoudens de instellingen waarvoor de voorziening subsidieverplichtingen is gevormd, te kunnen continueren ook in het geval dat de jaarlijkse baten daartoe niet toereikend blijken te zijn.

De continuïteitsreserve is gevormd ter waarborging van de continuïteit van de eigen bureauorganisatie en bedraagt drie maal de jaarlijkse kosten van de bureauorganisatie, exclusief de incidentele kosten ten behoeve van gezamenlijke lotenacties.

Het vfonds sluit met de factor 3 aan bij de 3-jaars termijn van de voorziening subsidieverplichtingen.

HERWAARDERINGSRESERVE

Via de resultaatbestemming worden ongerealiseerde koersresultaten verantwoord in de herwaarderingsreserve.

BESTEMMINGSRESERVE

De bestemmingsreserve wordt aangehouden wanneer het bestuur een deel van de reserves heeft afgezonderd voor een toekomstig, speciaal doel. De bestemmingsreserves zijn bedoeld om voorgenomen bestemmingen van subsidies waarvoor door de stichting nog geen afdwingbare verplichtingen zijn aangegaan, tot uitdrukking te brengen in de balans.

BESTEMMINGSFONDSEN

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangegeven, worden in de staat van baten en lasten verwerkt. Indien deze baten in een verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden verwerkt in het bestemmingsfonds.

VOORZIENING SUBSIDIEVERPLICHTINGEN

Voorzieningen voor subsidieverplichtingen worden gevormd tegen nominale waarde voor feitelijke meerjaren verplichtingen welke op de balansdatum aanwezig zijn. Hoewel de voorzieningen niet in rechte afdwingbaar zijn, heeft het vfonds de gerechtvaardigde verwachting gewekt bij de subsidieontvanger dat zij haar verantwoordelijkheden zal nakomen.

BATEN UIT EIGEN FONDSENWERVING

Giften worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen.

BATEN UIT GEZAMENLIJKE ACTIES EN BATEN UIT ACTIES VAN DERDEN

Ontvangen bijdragen worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, tenzij de ontvangsten kunnen worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

BESTEDINGEN AAN DOELSTELLINGEN

Toegekende subsidiebedragen worden als last in de staat van baten en lasten opgenomen in het jaar waarin het besluit tot subsidiëtoekenning is genomen.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016 NA LASTENVERDELING (IN EURO'S)

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
BATEN			
- Baten uit eigen fondsenwerving	17.382	125.000	1.637
- Baten uit gezamenlijke acties	2.127.964	1.600.000	898.930
- Baten uit acties van derden	10.340.419	10.100.000	10.166.420
- Rentebaten en baten uit beleggingen (gerealiseerd)	1.325.622	800.000	3.313.203
- Baten uit beleggingen (ongerealiseerd)	533.391	-	751.748
- Overige baten	-	-	4.325.000
Som der baten	14.344.778	12.625.000	17.953.442
LASTEN			
Bestedingen aan doelstellingen			
Erkenning en waardering (oorlogs)getroffenen en Veteranen (<i>exclusief projectsubsidie WEP-WEB € 1.051.500</i>):	3.920.923	4.910.000	4.610.639
Herinneren, Herdenken en Vieren	3.867.005	3.125.000	7.147.421
Vrede, Democratie en Rechtsstaat	2.094.076	2.125.000	2.400.371
Projectontwikkeling (<i>inclusief Veteranenbegraafplaats Loenen</i>)	63.041	225.000	18.720
	<u>9.945.046</u>	<u>10.385.000</u>	<u>14.177.151</u>
Werving baten			
- Kosten eigen fondsenwerving	96.114	100.000	43.688
- Kosten gezamenlijke acties	1.497.775	1.400.000	619.895
- Kosten acties derden	-	-	10.060
- Kosten van beleggingen	239.504	250.000	229.495
	<u>1.833.393</u>	<u>1.750.000</u>	<u>903.138</u>
Beheer en administratie			
- Kosten beheer en administratie	408.504	525.000	351.367
	<u>408.504</u>	<u>525.000</u>	<u>351.367</u>
Som der lasten	12.186.980	12.660.000	15.431.656
Saldo van baten en lasten	2.157.798	35.000-	2.521.786

Op de begroting 2016 (na lastenverdeling) is geen accountantscontrole toegepast.

LASTENVERDELING

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

Bestemming	Doelstelling				Werving baten
	Erkenning en Waardering (oorlogs)getroffenen	Herinneren, Herdenken en Vieren	Vrede, Democratie en Rechtsstaat	Project-ontwikkeling	
Lasten					
Subsidietoekenningen	4.060.637	4.750.716	1.965.264	59.096	-
Af: afboeking	282.724-	1.022.883-	10.360-	-	-
	3.777.913	3.727.833	1.954.904	59.096	-
Publiciteit en communicatie	29.530	29.530	29.530	-	64.283
Personeelskosten	91.304	91.304	91.304	3.945	20.234
Huisvestingskosten	6.252	6.252	6.252	-	3.126
Kantoor- en algemene kosten	14.648	10.810	10.810	-	7.833
Afschrijving	1.276	1.276	1.276	-	638
Totaal	3.920.923	3.867.005	2.094.076	63.041	96.114

Toelichting lastenverdeling

De verstrekte subsidies zijn per doelstelling toegerekend, en vermeerderd met de gerealiseerde directe personeels- en materiële kosten.

De niet direct aan de doelstellingen toe te rekenen kosten worden toegevoegd aan Kosten Beheer en Administratie. Deze kosten zijn gerealiseerd voor de (interne) beheersing en administratievoering en kunnen niet worden toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

De kosten publiciteit en communicatie zijn de gerealiseerde kosten ten behoeve van diverse marketing- en wervingsacties voor meer naamsbekendheid en om meer deelnemers te werven voor de loterijen.

De toerekening is gemaakt op basis van werkelijk gemaakte kosten.

De personeelskosten zijn op basis van individuele, werkelijke urenbesteding toegerekend. Gedurende het boekjaar bedroeg het aantal werknemers 5,5 FTE.

De huisvestingskosten betreffen huur- en energiekosten en zijn toegerekend op basis van de kosten per werkplek.

Onder kantoor- en algemene kosten vallen de kosten vervoermiddelen, bestuurskosten, salarisadministratie, accountantskosten, kosten CBF, en brancheorganisaties en algemene kosten.

De toerekening is gemaakt op basis van de werkelijk gemaakte kosten.

De afschrijvingskosten zijn toegerekend op basis van het gebruik van de materiële vaste activa per doelstelling.

				Beheer en Administratie		
Gezamenlijke acties	Acties derden	Beleggingen		Totaal 2016	Begroot 2016	Totaal 2015
-	-	-	-	10.835.713	13.500.000	14.460.050
-	-	-	-	1.315.967-	-	592.235-
-	-	-	-	9.519.746	10.000.000	13.867.815
1.475.063	-	3.668	3.668	1.635.272	1.675.000	727.903
14.241	-	28.333	268.821	609.488	510.000	452.353
-	-	-	9.378	31.259	36.000	30.676
7.833	-	206.227	120.292	378.453	426.500	342.500
638	-	1.276	6.381	12.762	12.500	10.409
1.497.775	-	239.504	408.540	12.186.980	12.660.000	15.431.656

Verantwoordingsverklaring

De Raad van Bestuur heeft in de vergadering van vrijdag 10 maart 2017 het jaarverslag en de jaarrekening 2016 van de stichting besproken en vastgesteld.

Hiermee legt de Raad van Bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid in het boekjaar 2016.

Gedurende 2016 heeft het vfonds in vijf subsidierondes in totaal bijna 12 miljoen euro aan subsidies toegekend voor onze drie werkvelden. De subsidietoekenningen zijn hiermee voor het vijfde jaar achtereen hoger uitgevallen dan aanvankelijk begroot. Het vfonds vindt het van belang dat zowel grotere als kleinere projecten de financiële steun ontvangen waarmee mooie, uiteenlopende projectresultaten kunnen worden behaald.

De subsidies zijn in 2016 wederom mogelijk gemaakt door de drie loterijen: Nationale Postcode Loterij, BankGiro Loterij en de Nederlandse Loterij (De Lotto). Zij hebben als missie het steunen van goede doelen, waarvoor wij hen zeer dankbaar zijn. In 2016 heeft het vfonds dankzij vele nieuwe deelnemers aan de gezamenlijke BankGiro Loterij lotenacties (geoormerkt) zelfs een recordbedrag van ruim 2 miljoen euro behaald. Een bedrag dat direct ingezet is voor onze doelstellingen binnen onze drie werkvelden.

Het gerealiseerde saldo over 2016 is voor een groot deel veroorzaakt door een vrijval van € 800.000 in de voorziening voor het project 'Sobibor'. Dit bedrag is gereserveerd in de bestemmingsreserve oorlogs- en verzetsmusea. Ook zijn er in 2016 bestemmingsfondsen opgericht door derden. Deze fondsen (op naam) zijn tevens een uitvloeisel van het vastgestelde beleidsplan 2016-2020, waarbij het vfonds ernaar streeft om de derde geldstroom verder te ontwikkelen.

Wij hopen met het continueren van de investeringen in diverse wervingsacties nog meer nieuwe deelnemers te enthousiasmeren als vaste deelnemer aan een loterij. Het meespelen voor een speciaal doel namens het vfonds zien wij ook als een kans om de baten voor de derde geldstroom verder te laten toenemen.

Het vfonds zal in 2017 met haar eigen campagnes en met de Nalatenschaps campagne (gezamenlijk met de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland) met nog meer zorg, aandacht vragen voor haar doelstellingen binnen de sector.

's-Hertogenbosch, 10 maart 2017

Mr. R.S. Croll
Voorzitter

C.J.M. de Veer Lt-generaal Klu b.d.
Lid

A.J.M. Heerts
Secretaris

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2016

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg te 's-Hertogenbosch gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg per 31 december 2016 in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 "Fondsenwervende instellingen".

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag 2016;
- andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 "Fondsenwervende instellingen".

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE RAAD VAN BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE JAARREKENING

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 "Fondsenwervende instellingen". In dit kader is de Raad van Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de Raad van Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De Raad van Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een volledige beschrijving van onze verantwoordelijkheden is beschikbaar op: www.nba.nl/standaardteksten-controleverklaring

Breda, 10 maart 2017

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

W.J.W. van Egeraat RA

investeer in
VREDE

vfonds

Oranje Nassaulaan 5

5211 AR 's-Hertogenbosch

073 613 91 00

info@vfonds.nl

www.vfonds.nl

 @vfondsvrede

 <https://facebook.com/vfonds>

www.vfonds.nl

vfonds
investeert in